

Pædagogisk læreplan for Børnehuset Mejemarken

2022-2024

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

Indholdsfortegnelse.

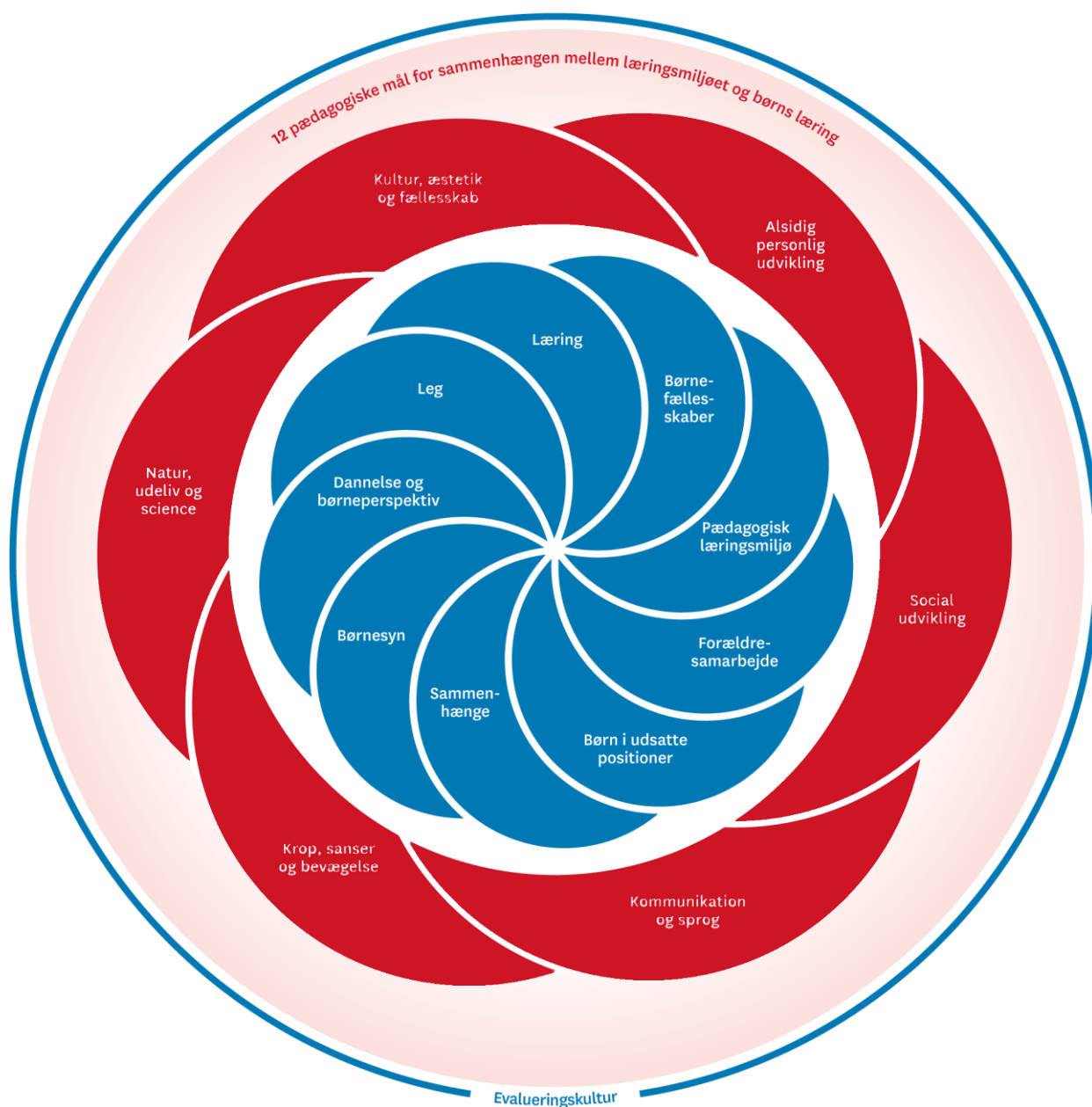
Forside.....	s. 1.
Indholdsfortegnelse.....	s. 2.
Rammen for udarbejdelse af pædagogisk læreplan.....	s. 3.
Velkommen til Børnehuset Mejemarken.....	s. 4.
Dannelse og børneperspektiv.....	s. 5.
Børnesyn.....	s. 6.
Sammenhæng til børnehaveklassen.....	s. 7.
Børn i udsatte positioner.....	s. 8.
Forældresamarbejde.....	s. 9.
Pædagogisk læringsmiljø.....	s. 10.
Børnefællesskaber.....	s. 11.
Leg og læring.....	s. 12.
Yderligere fokuspunkter.....	s. 13.
Det pædagogiske personales rolle.....	s. 14.
Fysisk, psykisk og æstetisk læringsmiljø.....	s. 15.
Det omkringliggende samfund.....	s. 16.
Refleksion, dokumentation og evaluering.....	s. 17.
Særlige fokusområder i dagtilbuddet.....	s. 18.
Alsidig personlig udvikling.....	s. 19.
Social udvikling	s. 22.
Kommunikation og sprog.....	s. 26.
Krop, sanser og bevægelse	s. 30.
Natur, udeliv og science	s. 34.
Kultur, æstetik og fællesskab	s. 38.

Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan –

Klik på bladene i blomsterne for at se hvert emne.

Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag samt de seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse samt den tilhørende bekendtgørelse. Loven og bekendtgørelsen er udfoldet i publikationen [Den styrkede pædagogiske læreplan, rammer og indhold](#). Publikationen samler og formidler alle relevante krav til arbejdet med den pædagogiske læreplan og er dermed en forudsætning for at udarbejde den pædagogiske læreplan. Derfor henvises der gennem skabelonen løbende til publikationen. På sidste side i skabelonen er der yderligere information om relevante inspirationsmaterialer.

Velkommen til Børnehuset Mejemarken

Børnehuset Mejemarken er et integreret dagtilbud beliggende i Ørslev.

Vi arbejder under dagtilbudsloven, og de politiske rammer, som er i Vordingborg Kommune.

Lige nu sidder I med et samlet værk, som beskriver, hvem vi er, og hvad vi står for i Børnehuset Mejemarken.

Kort sagt, alt det som I som forældre skal vide, når I bliver tilknyttet vores hus.

Beskrivelsen kan også benyttes af andre samarbejdspartnere.

Efterfølgende vil I se vores læreplaner – beskrivelser af vores pædagogiske praksis. De fortæller, hvordan vi arbejder med elementerne i hverdagen, og også om vores forældresamarbejde og samarbejde med Forældrebestyrelsen.

Børnehuset Mejemarken er for børn fra 0 år og indtil skolestart. Huset er opdelt i fire afdelinger svarende til børnenes alder.

For at gøre vores skriv lettere læseligt har vi valgt at dele vores læreplan op i en hovedfortælling om de pædagogiske lærerplaner, og fire fortællinger svarende til vores fire afdelingers arbejde med de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

Vores afdelinger hedder:

Sol og Månestuen 0-2 år.

Spætterne - Rød- og Flagspætterne 2-3 år.

Insekterne - Brumbasserne og Mariehønerne 4 år

Uglerne 5 -6 år

Vi ønsker jer en god læselyst.

Vi glæder os til at byde jer velkommen, og håber at I vil finde jer til rette her.

Vi vil gøre alt det bedste vi evner.

Hilsen Personalet i Børnehuset Mejemarken.

Dannelse og børneperspektiv

I Mejemarken ser vi begrebet dannelse, som evnen til at se sig selv og andre i den hverdag, som man er en del af. Dannelse er for os en form for rettesnor for hensynsfulde måder at handle på, som menneske for at kunne indleve sig i andre.

For os er dannelsesprocessen lige der, hvor vi bliver til mennesker og hvor det handler om at blive til nogen og ikke kun blive noget. Dannelse er en livsrejse, som vi arbejder kontinuerlig med gennem hele barnets tid gennem Mejemarken, og som skal kunne mærkes lige der midt i vores dagligdag.

For medarbejderne er det vigtigt at kunne stille sig selv til rådighed for at et barn kan komme i udvikling. Derfor tages der afsæt i Relationsarbejdet ([ICDP](#)) på voksniveau, som på børneniveau. Når vi som voksne har gode positive relationer, trives sammen og har respekt for hinanden, så viser vi barnet vejen i dannelsesprocessen. Stemninger og tonen mellem medarbejdere er vigtige elementer i børnenes læring omkring demokratiseringsprocessen i børnefællesskabet.

Hos os er læringsmiljøet de voksnes ansvar, og derfor mødes barnet af voksne, der udtrykker sig respektfuldt og anerkender barnets perspektiver og oplevelser af hverdagen. Det gør vi for at give barnet medbestemmelse og oplevelsen af at være betydningsfuld medskaber af egne livsbetingelser, uanset om der er tale om hverdagsituationer, børneinitierede forløb eller voksenplanlagte forløb.

I vores arbejde med børneperspektiver tager vi afsæt i de syv metoder, som vi er præsenteret for i [EVA's materiale](#), tilpasset det aktuelle udviklingstrin.

Hos os udvikler vi barnets selvstændighed, evne til at kunne lytte til andres fortællinger eller se nuanceret på en situation gennem arbejdet med børneperspektiver. Gennem aktiv lytning giver vi børnene plads til at udtrykke sig, imens medarbejderne selv forholder sig nysgerrigt, og er åben for barnets initiativer og ståsted. Således barnet er aktivt deltagende i egen læring.

Fællesskab og demokrati

I samtalen dannes fællesskab og demokrati. Her veksler de voksne mellem det enkelte barn og gruppens behov. Barnet skal lære at føle at det har selvbestemmelse og medbestemmelse, så det også kan vise solidaritet med andre. Den voksne er rollemodel.

Et eksempel er i samlingen, hvor børneperspektivet og deltagelse i fællesskabet er i centrum, når vi synger "*Ja, vi vil gerne synge for dig, og Magnus vil også have, at du lytter til hans sang*".

De voksne skaber rammer, hvor børnene er aktive deltagere i fællesskabet, her samlingen, og samtidig får øjnene op for de andre børns intentioner i det store fællesskab, og dermed øver sig i at give plads til hinanden.

Oplevelser og erfaringer

At opnå læringsparathed gennem betydningsfulde førstehåndsoplevelser fordrer medbestemmelse, hvilket stiller krav til den voksne om at følge børnenes spor, at samle spor, og overføre det observerede til en meningsfuld oplevelse for børnene gennem samtalepædagogik og et veltilrettelagt pædagogisk læringsmiljø.

Det er vores ansvar for at skabe aktiviteter, som viser det enkelte barns værd og ressourcer.

Et eksempel er: "*Børnene pustede i vindmøller og blev inspirerede til at arbejde med efterår. Vi gik derefter alle på tur efter efterårsting, og børnene blev grebet af bog/agern og af det spredte interessen sig mellem børnene til at læse en bog om efterår*".

Børnesyn

I Mejemarken kikker vi efter barnets ressourcer ud fra det børnesyn, at alle børn har noget at bidrage med. Det at være barn er værdifuldt i sig selv, og alle børn har ret til at være børn i et pædagogisk læringsmiljø, der fremmer selvtillid og selvværd.

Vi ser barnet som en unik medspiller i et børnefællesskab, hvor leg og andre aktiviteter giver grundlæggende erfaringer i "at lytte til andre og blive lyttet til".

Hos os er det betydningsfuldt, at det enkelte barn føler sig set, hørt og mødt. Derfor prioriterer vi plads til barneperspektivet, hvor vi ser barnet som aktiv medskaber i eget liv, som det legende og lærende barn med en demokratisk stemme.

I hverdagen skal barnet møde den forudsigelige og genkendelige dag, hvor det oplever nærhed og anerkendende relationer - en vigtig brik i barnets trivsel, udvikling, læring og dannelse. Derfor er struktur og organisering en bærende del af vores pædagogiske hverdag.

Gennem vores dag prioriterer vi et læringsmiljø i mindre grupper meget højt, fordi vi derigennem har mulighed for at tilpasse krav og forventninger til barnet jf. nærmeste udviklingszone.

De mindre grupper understøtter barnets tro og mod til at turde være deltagende i både børne- og vokseninitierede lege og aktiviteter og i de pædagogiske rutiner, som foregår gennem læringsmiljøet hele dagen.

Hos os arbejder vi ud fra "[De otte samspilstemaer](#)". Når vi møder et barn, opbygger vi en gensidig relation til barnet, hvor vi skal lære barnet at kende, og barnet skal lære os at kende. I det samspil udvikler barnet sig, fordi vi får øje på dets ressourcer og behov. Vi tror på, at de nære relationer skaber grobund for barnets trivsel, udvikling, læring og dannelse.

Respekt for forskelligheden

I hverdagen ser det blandt andet sådan ud i Mejemarken - Vi holder samling som en del af den hverdagsstruktur, der er bygget op omkring vores læringsmiljøer. Børnene bliver inddraget i samlingen, hvor det enkelte barn understøttes gennem leg og læring. Måske skal barnet vælge et billede, og fortælle hvem det ser, og derefter være opmærksom på om kammeraten er til stede i rundkredsen.

Den røde tråd

Struktur og rutiner skaber en forudsigelighed for barnet. I Mejemarken skaber vi en rød tråd gennem hele huset fra 0-6 år. Der er tydelige voksne til at guide barnet i en tryk, omsorgsfuld og nærværende stemning.

Relationsdannelse

Relationsdannelse er, når vi har modtaget et nyt barn, så er vi bevidste om vigtigheden af at få skabt en tryk og nær relation. Det gør vi blandt andet ved at være særlig opmærksomme på samspilstema 1 (som er at vise at du er glad for barnet) i vores første møde med barnet.

Sammenhængen fra 0 år til skolestart

Når vi taler om overgange i Mejemarken er det i sammenhængende læringsmiljøer. Fx fra den ene afdeling til den anden og i overgang til skole.

Sammenhængen fra man starter og slutter er afgørende for børnenes oplevelse af tryghed.

Sammenhængen er til for at kunne bygge bro mellem hjemmet og Mejemarken, hvor der skabes relationer, som giver barnet tryghed.

Vi har en helt fast aftalt pædagogisk proces for, hvordan vi modtager og overflytter børn i huset.

Her er det altid trygheden for familien og børnene, der er i centrum. Brobygningen imellem afdelinger løber over en 5 dages periode i ugen før overflytningen. Vi bruger små oplysende foldere til forældre, og vi planlægger en helt særlig dag for børnene, når de flytter.

Når det lille barn og dens familie modtages i 0-2 års afdelingen, bliver de tilknyttet et fast personale, som tager imod og er tæt på barnet i den første tid. Lillegruppen bliver derved en base, hvor tilknytningsarbejdet er det primære, så det enkelte barn og ikke mindst familien bliver tryk ved den/de voksne som er i gruppen. Det handler primært om varm social tilknytning, med respekt for forskellighed og at børnene indimellem "vælger" en voksen. Det er medarbejderens opgave at være følelsesmæssig tilgængelig for det lille barn, så barnet føler, at det er trygt at bevæge sig væk og undersøge for derefter at vende tilbage til den voksne.

Genkendelighed og nye udfordringer. De populære og genkendelige rammer danner sammen med nye tryghed for barnet, når det skal opdage nye ting – vi bygger derfor altid oven på det børnene allerede kan – vi kalder dette "strækhøjde"

Vi har sange, som vi bevidst synger i alle afdelinger til samling. Den genkendelighed hjælper børnene til en tryk overgang fra den ene afdeling til den anden, så der er plads til at det enkelte barn kan være i fokus". Vi skaber sammenhænge afdelingerne imellem, og kikker fremad og tilrettelægger sangene, så børnene oplever sammenhæng og genkendelighed.

0-2 års- og 2-3 årsafdelingen synger den samme start og slutsang.

Når vi i Mejemarken brobygger til skolen, inddrager vi nogle af skolens forståelses - og arbejds måder.

Vi leger og arbejder med metoder, der er i skolens kompetenceområder, og som vi justerer til vores (førskole)børnegrupper. På den måde er sammenhængen mellem kompetenceområderne i børnehave og i børnehaveklasse med til at skabe grundlaget for en tryk og genkendelig overgang for de ældste børnehavebørn i overgangen fra børnehave til skole. For os er det ikke nok at gøre børnene skoleparate, vi vil også bidrage til at skolen er børneparat.

Hos Uglerne arbejder vi med at give børnene en oplevelse af at kunne fordybe sig i de aktiviteter og i den leg, der optager dem i et socialt fællesskab med andre børn. Vi ved, at børn der har tiltro til, at de kan komme med i en leg nemmere, tager initiativ til dette også i nye kontekster. Trygheden i at "høre til" i fællesskabet åbner op for læring på mange niveauer. I samlingen er det lettere at danne en rundkreds med andre, når det er en fælles aktivitet, som alle deltager i, frem for på egen hånd at skulle bede andre børn rykke sig for at få plads.

Sproget i fællesskabet er et andet vigtigt fokusområde i Uglegruppen, og derfor har vi fokus på den gode og respektfulde dialog. At kunne kommunikere tilstrækkeligt alderssvarende, når opgaver skal løses i fællesskab eller i leg med kammerater, giver tryghed for den enkeltes deltagelsesmuligheder.

Vi ved, at når barnet kender sine kammerater ved skolestart, så har det betydning for barnets måde at udføre små og simple opgaver på. Det kan være at turde byde ind og tage initiativ, samt lytte på andres perspektiver, ønsker og ideer, når vi sidder i samlingen.

Børn i udsatte positioner

I Mejemarken er vi opmærksomme på at alle børn, trods diverse udfordringer, sikres trivsel og deltagelse i fællesskabet i trygge pædagogiske læringsmiljøer. Derfor er kvaliteten i interaktionen mellem barn og voksen særligt vigtig for børn i udsatte positioner. Børn i udsatte positioner, skal sikres en lige adgang til daglig leg og læring gennem tilrettelagte aktiviteter og legemiljøer. Læringsmiljøer, der udfordrer barnet, så det oplever at kunne meste leg med andre børn, samt deltagelse i aktiviteter planlagt af voksne.

Når vi møder børn i udsatte positioner, er det vigtigt for os at følge dem over tid, fordi det derved er muligt at forstå børnenes deltagelsesmuligheder uden at gøre børnene til problemet eller til en særskilt pædagogisk opgave rettet imod det enkelte barn.

Vi håndterer ikke bare "konflikter", men er optagede af børnenes intentioner og udfordringer. Vi er opmærksomme på, at børnenes vanskeligheder ofte knytter sig til vores måde at organisere os på og også at forstå dem på.

Det betyder, at vi arbejder med at "se med" børnene, hvor vi i bogstavelig forstand forsøger at få øje på barnets optagethed og ønsker. Når vi arbejder med barnets deltagelse i børnefællesskabet er det vigtigt **ikke** at **se på** det, der er svært for barnet.

Når vi **ser med** barnet, får vi øje på barnets intentioner, ønsker og optagethed, og med den viden kan vi forandre barnets deltagelsesmuligheder i fællesskabet.

Vi møder børnene med udgangspunkt i deres aktuelle udvikling, og ikke i deres faktiske alder for at kunne støtte op om at udvikle til nærmeste udviklingszone.

I Mejemarken arbejder vi med udgangspunkt i barnets aktuelle situation, og der skabes løbende indsatser, der giver barnet mulighed for at opnå mestring.

Vi har brugt pædagogiske værktøjer, som evaluering og refleksion over kvaliteten af vores pædagogisk læringsmiljø og indsats for det enkelte barn.

Et eksempel er en pædagogisk aktivitet, som sangleg, rummer et læringsmiljø, som vi kan tilrettelægge og justere på. Vi kan ved at observere børns deltagelse og samspil analysere aktiviteten, og omorganisere den, så børnene kan tage hinanden med i deres fællesskaber.

Når vi arbejder i mindre grupper, har vi mulighed for at åbne aktiviteten for forskellige deltagelsesmuligheder ud fra det enkelte barns perspektiv og behov.

Et eksempel er at det for den enkelte medarbejder er muligt at kunne sætte sig i en position, hvor det handler om som voksen - at se barnet indefra (barnets initiativ, udspil og følelser) og se sig selv udefra (den voksnes ageren, reaktion og relationen til barnet).

Vi arbejder med den tidlige indsats, de første 1000 dage, da vi forskningsmæssigt ved, at de er afgørende for barnets videre trivsel, udvikling, læring og dannelse.

Derfor er den løbende dialog i dagligdagen betydningsfuld for den tætte kontakt til barnets familie og de ressourcer, der kan ligge som gode guidelines for barnets trivsel og udvikling.

Hvis der er behov for at involvere andre fagprofessionelle i vores samarbejde omkring barnet.

Det kan være, hvis et barn pga. sprog, motorik eller forhold i hjemmet kræver særlig opmærksomhed eller støtte, så samarbejder vi med et flerfagligt team bestående af talekonsulent, sagsbehandler, psykolog og ergoterapeut.

Forældresamarbejde

Vores forældresamarbejde tager afsæt i de 8 metoder, vi er præsenteret for i [EVA's materiale](#) om forældresamarbejde tilpasset vores dagtilbud.

Mellem pædagoger og forældre

I Mejemarken ser vi relationen som det bærende princip for forældresamarbejdet. Forældre skal føle sig set, hørt og hjertelig velkommen i deres barns hverdagsliv i dagtilbuddet. Relationen mellem det pædagogiske personale og forældre ser vi som meget betydningsfuld for barnets daglige trivsel. Derfor ser vi forældresamarbejdet som et samarbejde, der skal være præget af en gensidig respekt, hvor vi er sammen om vejen til det enkelte barns udvikling, læring, trivsel og dannelse. I den løbende dialog opbygger vi en tillidsfuld relation til forældrene, når vi udveksler viden, når barnet bliver afleveret og hentet.

Opstart

Vi arbejder med en tydelig opstart for både forældre og børn, hvor forældres viden om eget barn er en forudsætning for den gode opstart. Den enkelte forælder skal føle sig unik og som den vigtigste ressource for barnet gennem daglig kontakt, hvor vi går på opdagelse i forældrenes betragtninger/oplevelser og bruger disse i forhold til, at skabe mening og sammenhænge i barnets hverdag.

Balancen mellem forventninger

Vi arbejder med digital og visuel dokumentation i dagtilbuddet. Vi arbejder digitalt, og vi kommunikerer gennem Aula både gennem formelle beskeder, billeder og små film. Det giver et konkret billede af barnets dag og et godt afsæt for dialog med barnet.

Et eksempel er at vi skaber visuelle udtryk i form af foto, der viser børn, der tager tøj på i garderoben med teksten "*Du ser børn "kæmpe" med tøjet... Vi lærer... at koordinere forskellige bevægelser så vi oplever at magte noget*". Her udvikler vi selvhjulpethed i samarbejde med forældre, hvor den fælles forståelse om det samlede billede er centralt, også selvom tøjet er taget omvendt på eller på vrangen.

Forældresamtaler

Alle forældre vil få tilbudt en samtale i hver afdeling. På den måde bidrager det til at skabe en tryk relation mellem forældrene og os. Forældre vil altid have mulighed for en samtale efter behov, og det samme vil personalet.

Forældrebestyrelsen

Forældrebestyrelsen er en vigtig samarbejdspartner for både personale og forældre, da de er med til at bygge en bro imellem den daglige pædagogiske praksis og den brede forældregruppes indblik i vores pædagogiske faglighed, og det læringsmiljø, som vi skaber for børnene. Det være sig spørgsmål til praksis fra forældre samt inddragelse i udarbejdelsen og evalueringen af vores arbejde med lærerplanen.

Forældredeltagelse i fællesskabet

I Mejemarken ved vi at fællesarrangementer styrker fællesskabet mellem forældre, og at det medvirker til trivsel og tættere relationer mellem børnene. Derfor udgør fællesarrangementer som forældremøder arbejdsdage, julestue og sommerfester en fast del af forældresamarbejdet.

Tværfagligt samarbejde

Hos os er vi beviste om, hvornår der er brug for rådgivning og vejledning, som ligger ud over de kompetencer som medarbejderne har. Hvis et barn kræver særlig opmærksomhed og støtte, kan vi i samarbejde med forældre involverer andre fagprofessionelle som talepædagog o. Lign.

Læringsmiljø

I Mejemarken er det pædagogiske læringsmiljø tilstedeværelse gennem hele hverdagen en bevidst del af arbejdet med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Vi er opmærksomme på, at børn udvikler sig ved at deltage, og at læringsmiljøerne skal få dem til at deltage og dermed udvikle sig. Da barnet indgår i læringsmiljøer fra de træder ind i dagtilbuddet til de går ud ad døren igen, har vi en bevidst tilgang til, hvad det er børnene skal lære og kan lære i vores dagtilbud.

Hos os indeholder det gode læringsmiljø også de fysiske rum og rammer både ude og inde. Gennem indretning og materialer inspirerer de voksne til meningsgivende aktiviteter, som vækker børnenes nysgerrighed og undersøgende tilgang til leg og læring, og vækker børnenes interesse og engagement

Det stiller det krav til den enkelte voksne om refleksion og evaluering af egen praksis.

Med udgangspunkt i egne didaktiske overvejelser skal den voksne rammesætte, organisere, og tilrettelægge læringsmiljøet, så børnene får de bedste betingelser for at lære og udvikle sig både i rutiner, voksenplanlagte og børneinitierede hverdagsituationer.

De små børnefællesskaber

Den voksne arbejder noget tid af dagen i aldersopdelte grupper, hvor både det fysiske og psykiske læringsmiljø tager udgangspunkt i, hvor børnene er aldersmæssigt og udviklingsmæssigt. Fælles for huset arbejdes der med det store børnefællesskab på legepladsen og i ydretimerne. Et eksempel er at hos Sol-og Månestuen er børnene om formiddagen opdelt i lille-, mellem-, og storegruppen både i samlingen og ved formiddagsmaden. Det gør vi for at skabe den mest optimale tilknytning mellem barn og voksen, hvor den voksne har mulighed for kontinuerligt at arbejde med nærhed, omsorg og det at sætte ord på alt det, der sker for barnet i hverdagen.

Læringsmiljøet i overgange

De voksne har en klar rollefordeling i overgangen mellem børneinitierede lege, voksenplanlagte aktiviteter og rutinesituationer, da de på den måde bedst støtter børnene i deres læreprocesser. Et eksempel er at garderoben ikke bare er en mellem stationen for at nå hurtigt ud. Overgangen fra samling til garderoben er et vigtigt læringsmiljø, hvor børnene skal have tid og oplevelse af at mestre selvhjulpenhed. Allerede i samlingen kikker vi ud ad vinduet og snakker med børnene om, hvilket tøj vi skal ud og finde i garderoben. Før vi går ud i garderoben, stiller børnene sig op i en række i slangeformation, hvor en voksen går forrest og en voksen hjælper bagerst. I garderoben skal børnene selv finde deres ting, og den voksne stiller sig til rådighed, og er tydelig og nærværende i guidning og hjælp. I samarbejdet med forældrene skal vi gøre det muligt for børnene at finde deres ting.

De voksnes praktiske og pædagogiske læringsmiljø

Hos os arbejder vi kontinuerligt med de voksnes professionelle læringsfællesskab. Vi har et fælles fokus på børnenes og trivsel, udvikling, læring og dannelse og analyserer og planlægger vores praksis gennem reflekterende dialoger, hvilket fører til læring og ændring af praksis i teamsamarbejdet.

Alle voksne organiserer en klar rollefordeling blandt det pædagogiske personale, da det giver plads til ro og fordybelse både for børn og voksne.

Et eksempel er at vi altid skemalægger de voksnes praktiske og pædagogiske arbejde. Om morgenen er der en person, der på skift tager sig af bleskiftning, andre tager imod beskeder og andre igen fordyber sig i aktiviteter sammen med børnene"

Børnefællesskaber

Alle børn i Mejemarken skal føle sig som et værdifuldt medlem af et fællesskab. De voksne skaber en fælles referenceramme igennem læringsmiljøer, og den daglige struktur. Børnenes dag er præget af både små og store fællesskaber, hvor vi er sammen om små og store temaer, der giver samhørighed. Hos os skaber vi sammen et fælles sprog, som gør det muligt for barnet at kunne navigere i børnefællesskaber.

Vi ved, at for børn handler børnelivet i vores dagtilbud i høj grad om at være sammen med andre om spændende lege, hverdagslivets praksisser, og udforske, hvad der kan gøres i den dagligdag, som alle er en del af.

Alle voksne er "vejvisere" og deres rolle er at guide og "fodre" den gode leg ved at understøtte og skabe gode betingelser for børnenes initiativer i samvær og aktiviteter.

Et eksempel er at vi har arbejdet med Bukke Bruse gennem et stykke tid. Børnene har været meget optagede af eventyret og bruger det nu i leg med hinanden. Vi indretter derfor et teaterum med remedier for at støtte op om det gode kammeratskab.

Vi ved, at trykthed er vigtig for barnets deltagelsesmuligheder i et forpligtende fællesskab, så derfor er "den røde tråd" med fælles genkendelige vaner et fokus i den pædagogiske planlægning.

I Mejemarken er der i løbet af en dag mange forskellige børnefællesskaber, som barnet skal deltage i og lære at navigere i. Det kan være:

Morgenmåltidet: Vi spiser morgenmåltidet i fællesskab og giver derved mulighed for etablering af venskaber på tværs af alder, køn og kultur. Det styrker brobygningen mellem afdelingerne

Samlingen: Alle børn og voksnes dag starter med en samling, hvor alle er en forpligtende del af fællesskabet. Samlingen følger en planlagt pædagogisk genkendelig struktur, som imødekommer det enkelte barns deltagelsesmuligheder, når barnet siger sit navn højt, når spurgt.

Arbejdet i mindre grupper: Vi skaber aktiviteter, som tager udgangspunkt i det enkelte barns nærmeste læringszone og samtidig sikre dynamik, glæde og udvikling for hele børnegruppen. Alle børn er i mindre grupper hver dag både formelle og uformelle.

Overgange fra den ene aktivitet til den anden: For barnets deltagelsesmuligheder er genkendelige vaner og rutiner en vigtig del af det at kunne navigere i en hverdag. Derfor er medarbejdernes organisering, positionering og struktur afgørende for en tryk overgang fra en aktivitet til en anden.

Børnenes egne legefællesskaber både ude og inde: Som pædagogiske personale skaber vi gennem pædagogisk organisering mulighed for, at børnene kan tage hinanden med ind i deres fælles lege inde, som ude. Et eksempel er at vi støtter op om børnenes egne initiativer i leg med andre børn, og stiller os til rådighed ved at deltage i de konflikter eller forhandlinger, der kan opstå i samværet børn imellem.

Fællesskabets traditioner: I Mejemarken har vi fokus på fælles traditioner på tværs i huset. Her er der en fælles forståelse/rød tråd i vores arbejde med vores struktur, hvilket skaber sammenhænge på tværs af grupperne i hele huset.

Hele huset til Sankt Hans mødes ved bålpladsen. Børnene synger kendte sange om trolde og hekse, og de voksne skaber en stemning af samhørighed, når bålet tændes og alle nyder varmen og flammerne".

Leg og læring

I Mejemarken ved vi, at legen har betydning for barnets sociale læring. Legen er det livsrum, hvor der er mest på spil for barnet. For det lille barn er den mest udviklende læreproces den læring, der har et legepræg over sig. Dermed kan leg og læring ikke adskilles. Legen er altid en læreproces, og den gode læreproces vil altid være en leg.

Det pædagogiske læringsrum er til stede hele dagen i vores dagtilbud. Vores tilgang til og viden om legen er, at den er et erfaringsrum, hvor børn får mulighed for at overskride sig selv, finde på noget nyt, og samtidig må afstemme sig efter den anden eller de andre. Vi har derfor særlig fokus på at vi, som voksne, er til rådighed, også når børnene leger selv.

I den pædagogiske planlægning i Mejemarken tager vi udgangspunkt i det enkelte barns/børns udvikling og alder, samt medarbejderens deltagelse, som aktiv rollemodel. Her fungerer den voksne som et støttende "stillads", dvs. at vi er vejledende, inspirerende og støttende for både det enkelte barn og hele gruppen. Ved at tilbyde relevante udfordringer og krav, er målet at støtte det enkelte barn til den bedste mulige udvikling.

I hverdagens gøremål

I mødet med andre børn og voksne ligger meget læring, og legen er den oplagte samværsform til at eksperimentere med empati, deltagelsesmuligheder og medbestemmelse. Vi ser de daglige rutiner, som stedet, hvor barnet kan eksperimentere med relationer, og hvor voksne er opmærksomme på at hjælpe barnet med at forstå sine omgivelser og samtidigt komme ud med egne behov. Her hjælpes barnet til at forstå forskellen på alvor og leg og se, hvornår der forventes det ene eller det andet, så barnet kan begå sig og tilpasse sig nye rammer. I hverdagen gøremål tager den enkelte voksne særligt ansvar for at tolke og møde barnets behov med gode pædagogiske svar og reaktioner.

Når vi siger godmorgen og hjælpe hinanden i hverdagen, eller når vi venter et øjeblik, på at en kammerat får hjælp. Det mener, vi er vigtig læring i livet. Her sker barnets dannelses- og socialiseringsproces, som er grundlaget for den videre færd i livet. Herunder også muligheden for den gode skolestart.

I voksenplanlagt aktivitet

I Mejemarken er vi opmærksomme på, at vi skal **lære** børnene at lege, så de får en rig og varieret legekultur. I et betydningsfuldt børnefællesskab får børnene nye indtryk og får mulighed for at se andre sider af deres kammerater. Her udspringer nye legemuligheder, relationer og venskaber. Vi ved, at når vi deler børnenes initiativer, og sætter ord på følelser, så kan vi hjælpe børnene til at få en forståelse for andres tanker og følelser. For eksempel understøtter vi børnenes kreativitet i mødet med forskellige udfordringer. Det gør vi bl.a. ved at dele børnene op i forskellige grupper. Nogle aktiviteter foregår i grupperne og andre igen spontant i lærings- og legemiljøer både inde og ude. På legepladsen er det vigtigt med de gode legerelationer mellem de store og små.

Et supplement til børnenes egne gøremål

De voksne følger børnenes spor og tilrettelægger forskellige og overskuelige lege og læringsmiljøer i de forskellige afdelinger via diverse indretninger. Vi har hos os kontinuerligt øje på at skabe et godt og udviklende læringsmiljø, og derfor er de enkelte grupperum indrettet efter børnegruppens udvikling og alder. Vi har særlig fokus på vores ansvar for at skabe rum, der pirrer børnenes nysgerrighed, lyst til at eksperimentere og undersøge. Dette kan de blandt andet gøre i et konstruktionsområde. Samtidig gør vi opdelingen af vores læringsmiljøer tydelige ved deres indhold. Herunder placering af legetøj, og afgrænsning med møbler, tæpper med videre.

Yderligere fokuspunkter

- Vi har særligt fokus på selvrefleksion og egen pædagogiske tilgang til og ansvar for læringsmiljøet.
- Vi har særligt fokus på udvikling af arbejdet med børneperspektiver fx den fælles vedvarende tænkning.
- Vi tilbyder vejledning til forældre, ud [fra "de otte samspilstemaer"](#).
- Vi har særligt fokus på udvikling af evalueringskompetence. Herunder brug af forskellige redskaber til formålet.
- Vi har kontinuerligt fokus på læringsmiljøet omkring rutiner i forhold til den tilsigtede og utilsigtede læring, der finder sted her.
- Vi har særligt fokus på udvikling af børnefællesskaber gennem hele dagen.
- Vi har særligt fokus på udvikling af de pædagogiske læringsmiljøer på vores legeplads. Der er nedsat en arbejdsgruppe til formålet, og vi vil arbejde med det i efteråret 2020.
- Vi har særligt fokus på udvikling af det pædagogiske læringsmiljø på legepladsen.

Det pædagogiske personales rolle

- Vi ser os selv, som medskabere og aktive deltagere i et professionelt læringsfællesskab.
- Vi er opmærksomme på formuleringen af mål for dagligdagens rutiner, og gør dem til genstand for løbende refleksion, evaluering og kvalificering.
- Vi øver os i at mestre refleksion over børns læring, læreprocessen, og hvad vi kan gøre anderledes i egen praksis for at kunne udvikle og kvalificere denne.
- Vi skaber et positivt miljø, hvor børn og voksne har gode positive relationer, trives sammen og har respekt for hinanden
- Vi er opmærksomme på børnenes signaler og er til stede for børnene, når de behøver hjælp og støtte – emotionelt og pædagogisk.
- Vi tager udgangspunkt i børnenes perspektiv, fordi vi vægter børnenes ønsker, initiativer og perspektiver i hverdagens aktiviteter.
- Vi hjælper børnene med at regulere sig selv, vi er tydelige i vores forventninger til børnene, og støtter positivt, når børnene har brug for afgrænsning.
- Vi organiserer daglige rutiner, så de er tydelige og genkendelige, så børnene får mulighed for at bruge hovedparten af tiden på meningsfulde aktiviteter.
- Vi involverer os aktivt i børnenes aktiviteter, organiserer og planlægger dem, så de giver mening for børnene og deres læringsmiljø.
- Vi følger "børnenes spor", og ser på, hvilke aktiviteter, som engagerer og knytter an til det, som børnene er optagede, og som giver mening for dem.
- Vi lægger vægt på læreprocesserne i vores pædagogiske arbejde, og vi opmuntrer hyppigt børnene til videre deltagelse, og gennem "fælles vedvarende tænkning" giver vi mening til børnenes oplevelse af processen.
- Vi har særlig fokus på sprogstimulering og vores sprogarbejde, og samtaler på måder, som hjælper børnene til at udvikle sprog og kommunikative færdigheder.

Fysisk, psykisk og æstetisk børnemiljø

I Mejemarken ved vi, at de fysiske og fysiske læringsmiljøer afspejler vores værdier. Derfor arbejder vi meget bevidst med indretningen af mindre læringsrum i vores fysiske inde og uderum, så de sender klare signaler om, hvad rummene skal bruges til.

Vi arbejder med forskellige og overskuelige læringsmiljøer, som understøtter de samværsformer og pædagogiske intentioner, som vi ønsker.

Et eksempel er at vi har en læsekrog, en dukkekrog og et konstruktionsområde, hvor børnene kan fordele sig, og som giver plads til ro og fordybelse.

Vi tænker "rum i rummet" både ude og inde, og der vi arbejder med den fleksible rumopdeling, hvor læringsmiljøer er rummelige, foranderlige, veldefinerede og tydelige ved deres indhold.

Placering af legetøj/legeredskaber, og afgrænsning med møbler, skillevægge/buske, tæpper/cykelbane med videre er bevidste valg, og med til at øge børnenes lyst til at blive i rummet i længere tid.

I arbejdet med det æstetiske læringsmiljø tager vi udgangspunkt i, at barnet oplever verden gennem kroppen, og med sanserne forrest "Hvad sker der i og med mig, og hvad er det som er genstand for min oplevelse". Det er for eksempel når det lille barn laver et håndtryk med maling, så optages det af kroppen og dens bevægelsesmuligheder, og af malingens duft og lyd.

I Mejemarken ved vi at børns læring ikke er opdelt, og derfor giver det god mening at tænke læring i tværgående læreplanstemaer og tage udgangspunkt i børnenes interesser. Det hedder at følge barnets spor. Sådan kan vi komme omkring alle læreplanstemaer i et emne og på en måde, hvor læringen giver mening, fordi børnene inspireres til fordybelse, undersøgelse, kreativitet og æstetiske oplevelser.

Et eksempel er, at hvis børnene er interesserede i mariehøns, vil de både synge om "Mariehønen Evigglad", tegne mariehønen, finde mariehøner i naturen, tælle mariehøner, give sig til at flyve som en mariehøne og måske prøve at skrive ordet "mariehøne".

Det er medarbejderens rolle at åbne blikket for og iagttage de æstetiske erfaringer, som børn hele tiden er i gang med at gøre sig. Det stiller krav til medarbejderen om at være modig og turde lade situationen udvikle sig i dialog med barnet, og så de sammen udforsker oplevelsen.

Det gør de for eksempel ved brug af "fælles vedvarende tænkning", hvor det at sige "Ja – og", stille de rigtige spørgsmål, at lytte og ikke at fortolke og mene noget åbner op for børnenes ideer og udvider deres tænkefærdigheder.

Vi ved, at børnenes fantasi og kreativitet understøttes, når vi giver børnene mulighed for at lære redskaber og materialer at kende. De lærer, hvad de kan bruges til, og hvordan de virker på hinanden. I Mejemarken tænker vi innovativt og kreativt og vi indretter værksteder med indbydende, spændende materialer. Læringsrummet tænker vi som en tredje pædagog og det skal ligesom pædagogerne være med til at understøtte alle børns sanser.

Det er for eksempel når vi skaber et sciencemiljø, hvor vi inddrager forældre og børn i indsamling af genbrugsmaterialer til kreative eksperimenter med saks og tape (toiletruller og plastiklåg). Det kan også være materialer til et insekthotel, hvor børnene i uderummet kan følge en mariehøns færden og opleve suget i maven og magien i naturen. Vi udstiller og dokumenterer børnenes kreativitet, da det lægger op til et fællesskab og nysgerrighed, når børnene taler sammen om det, de har tegnet, fundet og skabt.

Det omkringliggende samfund

Lokalområde er et udvidet læringsrum for det enkelte barns trivsel, udvikling, læring og dannelse.

Vi bor i et landområde og her giver naturens utallige muligheder børnene mange erfaringer – når børnenes nysgerrighed, krop og viden er i spil. På vores gåture i lokalområdet får børnene rettet opmærksomheden mod det væsentlige i deres omgivelser.

Det kan være når vores nabo er i marken og sår og høster, eller når vi besøger udekirkens amfibietheater.

I Mejemarken anser vi det omkringliggende samfund som en værdifuld samarbejdsplatform. Det omkringliggende samfund kan tilbyde et læringsrum i en større sammenhæng og spiller en aktiv rolle som med(værdi)skabere af og for børnene i Mejemarken.

Lokalsamfundet består af flere arenaer i understøttelsen af barnets læringsmiljøer. I Mejemarken inviterer vi skolen ind i vores hverdag 3-4 gange om året, hvor vores fokus er brobygning - fra dagtilbud til skole – og vi besøger skolen i forbindelse med kommende skolestart.

I Mejemarken arbejder vi aldersdifferentieret med barnets introduktion til lokalsamfundet og heri vores tilknytning, placering og rolle i og for det omkringliggende samfund.

Vi benytter det lokale Egnshus, hvor der arrangeres "generationsmøder" med fælles aktiviteter.

Mejemarken samarbejder hvert år med den lokale gymnastikforening om udsmykning af fastelavnstønder og arrangerer ligeledes virksomhedsbesøg i den lille lokale chokolade-fabrik.

Kirken besøger vi ved højtider som påske og jul og den lokale præst er altid inviteret til Luciaoptog i Mejemarken.

I takt med at børnene bliver fortrolig med lokalsamfundet tilrettelægges læringsmiljøerne med blik for, at disse udvides for det enkelte barn.

Vi samarbejder med de lokale dagplejere, som besøger vores hus og deltager i læreplansarbejdet, som vi har beskrevet det her i læreplanen.

Refleksion, dokumentation og evaluering

I Mejemarken tager vi udgangspunkt i, at vores daglige dokumentation er et vigtigt bidrag til udvikling af høj kvalitet både på børne- og på professionelt niveau.

Vi ved, at det er vigtigt, at personalet er klar over, hvad dokumentation skal bruges til, hvorfor og til hvem, og derfor er den fælles forståelse for formålet vigtig.

Vi benytter de forskellige evalueringsmaterialer, som er til rådighed i EVA's materiale omkring [evalueringskultur i praksis](#).

Vi bruger blandt andet "Tegn på læring" hvor vi har fokus på "Formål, dokumentation og analyse".

På professionelt niveau bruger vi dokumentationen aktivt i den pædagogiske praksis, og vi oplever den meningsgivende i forhold til den retning, den faglige refleksion og evaluering, som danner grundlaget for udvikling af vores praksis i hverdagen. Blandt andet kan vi lade refleksion over vores rutiner i garderoben indgå i en evaluering, og ud fra den justerer vi læringsmiljøet til gavn for børnene.

Dokumentationen bruger vi til at understøtte dialogen mellem os og vores eksterne samarbejdspartnere. Det kan være forvaltningen og psykologer og talekonsulenter.

Organisering af tid til dokumentation, refleksion og evaluering er et fokusområde for os, og vi arbejder med en klar og tydelig organisering og rollefordeling, så vi undgår dobbeltarbejde og tidsspilde. Det betyder blandt andet, at vi ud over personalemøder i årets løb har planlagt teammøder, forældresamtaler og andet skriftligt arbejde på mandage og fredage.

På børneniveau bruger vi dokumentation aktivt, når vi arbejder med at give børnene en "stemme" i hverdagen. Her kan vi inddrage børneperspektivet og følge børnenes spor/input, når vi skal indrette læringsmiljøet ude som inde.

Når de voksne har fokus på dokumentation, refleksion og evaluering af læringsmiljøet sætter vi spot på det, som er vigtigt for børnene. Blandt andet bidrager vores dokumentation og refleksion over vores rutiner gennem dagen til kvaliteten af vores måde at se på læringsmiljøet omkring modtagelsen af børnene om morgenen.

Dokumentation i børnehøjde tager mange former. Det kan være alt fra tegninger, små film og historier til billeder ophængt i dagtilbuddet eller lagt på Aula. Det er også en måde at indsamle data på, som kan bruges i refleksions- og evaluerings øje med.

På forældreniveau anvender vi dokumentation til at styrke dialogen med forældre her sammenhængen mellem hjem og Børnehuset Mejemarkens arbejde.

Det gør vi netop ved at vise forældrene deres børns verden via små film, historier mellem hjem og os samt billeder ophængt i dagtilbuddet eller på Aula.

Særlige fokusområder i dagtilbuddet

Arbejdet med rutiner - At have øje for de upåagtede rutiner, som utvivlsomt er betydningsfulde og af den grund ikke tildeles synderlig betydning.

Kvalitet af tilbagemeldinger – Har vi fokus på læreprocessen eller kun på det, der er rigtigt og forkert?

Skematisering – Er vi for rigide i vores ønske om at skabe en ensartet kultur?

Ensliggørelse – Bliver børn, der har behov for forskellige pædagogiske tilgange behandlet (for) ens

Selvbestemmelse og indflydelse – Hvor meget indflydelse får børnene?

Deltagelsesmuligheder – Hvor mange deltagelsesmuligheder sikrer vi børnene?

Regler – Hvilke regler er der og hvor stammer de fra?

Fysiske rammer – Hvordan påvirker de fysiske rammer børnene - også set i børneperspektiv?

Samspil og kommunikation – Hvordan kommunikerer vi til og med børnene?

ICDP - At have øje på de otte samspilstemaer og arbejdet med relationer mellem voksne/børn og voksen/voksen i hverdagspædagogikken.

Arbejdet med feedback personalet imellem - At kunne arbejde fagligt og professionelt i reflekterende teams. At kunne give og modtage konstruktiv og forstærkende feedback. "Det, jeg så der, var rigtig godt, fordi osv. Jeg undre mig over at...., kan du fortælle mere om hvorfor".

Forældresamarbejdet – Understøttelse af et aktivt samarbejde mellem dagtilbud og forældre i forhold til uformel rådgivning og vejledning til forældre, for eksempel gennem pjecer, information på forældremøder eller over Aula, så forældrene får mere viden om og større indblik i deres børns hverdag hos os.

De seks læreplanstemaer

Børnehuset Mejemarken

Alsidig personlig udvikling

"Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 36-37

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes alsidige personlige udvikling i 0-2 års afdelingen?

Når det lille barn og dens familie modtages i 0-2 års afdelingen i Mejemarken, bliver de tilknyttet et fast Personale, som tager imod og er tæt på barnet i den første tid. Der skabes en base, hvor tilknytningsarbejdet er det primære, så det enkelte barn og ikke mindst familien bliver tryk ved den/de voksne, som er i gruppen. Det handler primært om varm social tilknytning, med respekt for forskellighed. Det er personalets ansvar at planlægge opstartsperioden, så den passer til det enkelte barns og families behov. Det er personalets opgave at være følelsesmæssig tilgængelig for det lille barn, så barnet føler, at det er trygt at bevæge sig væk og undersøge for derefter at vende tilbage til den voksne".

Når det lille barn føler sig tryk på Sol- og Månestuen lærer og udvikler det sig ved nysgerrigt at være deltagende og iagttagende, hvad der foregår omkring det. Ved at se, hvad de andre børn gør og finder på, lærer små børn en masse.

Men børnene er selvfølgelig også meget afhængige af os voksne til at stimulere og vise barnet, hvordan man gør forskellige ting.

Barnet har brug for at føle sig anerkendt for at udvikle deres personlighed. Vi skal derfor tilbyde et udviklingssted hvor børnene kan "vokse" i alle retninger. Vi skal formidle emner og aktiviteter på en sådan måde, at børnenes lyst til at lære og fordybe sig stimuleres. Det væsentlige er at gøre barnet nysgerrigt, fordi nysgerrigheden gør børn interesseret i at deltage og engagere sig.

For eksempel *"Vi bruger temakasser og forskellige rekvisitter, og det er den voksnes engagement og indlevelse, der understøtter barnets deltagelsesmuligheder. Vi sætter ord på det der sker i aktiviteten/legen og guider og vejleder børnene på en anerkendende måde"*.

Vi arbejder med ICDP, som en fælles pædagogisk platform. Kort fortalt går tilgangen ud på, at barnets trivsel og udvikling er afhængig af gode samspil og relationer med både børn og de nære voksne. Det handler om, som voksen - at se barnet indefra (barnets initiativ, udspil og følelser) og se sig selv udefra (den voksnes ageren, reaktion og relationen til barnet). En anerkendende tilgang i pædagogikken er omdrejningspunktet, og understøtter barnets inklusion i fællesskabet.

Fx *"Vi viser børnene, hvor dejligt det er at blive mødt med dialog og respekt. Vi er nærværende sammen med børnene, forholder os nysgerrigt til barnets udspil og går foran ift. at skabe den gode stemning sammen og iblandt børnene"*.

Vi bygger på det, barnet kan i forvejen (nærmeste udviklingszone) og udfordrer børnene. At få barnet til at "lykkes" via positiv opmuntring og alderssvarende udfordringer, så barnet viser naturlig nysgerrighed og undersøgelsestrang. Anerkende børnenes forsøg så de har mod på at prøve igen, så de oplever stolthed, når nye færdigheder mestres. I samarbejde med forældrene hjælpe barnet med at blive mere og mere selvhjulpne og kunne udtrykke, hvad de gerne vil på en relevant måde.

Alsidig personlig udvikling handler bl.a. om barnets deltagelsesmuligheder og det er vores opgave at inddrage og støtte barnet i, at være aktivt deltagende og derved opleve deres tiltag værdsat og stolthed når ting lykkes. Det gør vi bl.a. via vores fokus på relationen og den konkrete situation vi står i og via vores arrangement og indlevelse i legen. Opdelingen af børnene i mindre grupper og at de voksne fordeler sig og har faste opgaver/struktur (Pædagogisk organisering), gør at der er fokus og tid til fordybelse og vedholdenhed.

Den alsidige personlige udvikling styrkes i den grad i vores daglige samling, i garderoben, på legepladsen, i frokosten/frugt, omkring de praktiske gøremål, og når børnene indbyrdes hjælper hinanden. Det er altså igennem hele barnets dagligdag og igennem interaktionen mellem barnet og de voksne og børnene imellem, at den personlige udvikling sker.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes alsidige personlige udvikling 2-3 år.

I Spætteafdelingen arbejder vi med at skabe et læringsmiljø, der støtter børnene i deres alsidige personlige udvikling. Dette gøres bedst i tætte og trygge relationer, og i en hverdag, hvor struktur og faste rutiner giver ro og plads til at børnene kan udvikle sig.

I dagligdagen hjælper vi det enkelte barn med at prøve sig selv af, mærke egne grænser, opdage hinandens, øve sig i at sige fra og respektere andres grænser. Det kræver tydelige voksne, der er tæt på og guider børnene. Når vi fremhæver barnets særlige styrker i fællesskabet, skaber vi de bedste betingelser og muligheder for deltagelse i børnefællesskabet. Barnet opnår følelsen af at blive set, hørt og respekteret. Barnet mærker at det er en del af en demokratisk proces, hvor det selv har en stemme, og er del af et børnefællesskab.

"Lille Peter Edderkop synges til samling, hvor børnene er sammen to og to, og skiftes til at give hinanden massage på ryggen. Bagefter byttes der, og til sidst sluttet af med en opfordring til at fortælle, hvordan det var, og takke for massage til sin kammerat".

Hos os har vi et særligt fokus på at skabe et trygt læringsmiljø, hvor børnene udvikler en tro på deres egne potentialer. Vi motiverer og støtter til nærmeste udviklingszone, og guider børnene gennem en høj grad af selvhjulpethed og aktiv deltagelse både i egne og voksenvalegte aktiviteter.

Med vores positive forventninger til at barnet mestrer at tage tøj og sko af og på, hænge det på den rigtige plads, følge dagens struktur, rydde op efter sig selv og hjælpe hinanden, oplever barnet stolthed og succes ved at kunne klare udfordringen.

Børnene vil til hver en tid blive mødt af en voksen, der tror på at de kan selv, for alt det børnene kan selv, det vokser de af. På en anerkendende måde står vi klar til at hjælpe og guide det enkelte barn til at klare så meget som muligt selv, og vi rummer barnets frustrationer, når øvelse er svær.

"Hvis et barn skal tage sine bukser på efter middagsluren, så hjælper vi barnet gennem øvelsen ved at opmuntre, og "rette lidt på bukserne". Her er det processen og stoltheden ved at kunne selv, som vægtes, også selvom barnet har taget bukserne omvendt på".

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes alsidige personlige udvikling 4 år.

For os er det vigtigt at læringsmiljøet understøtter at børnene kan engagere sig i lege og aktiviteter, at de kan udfolde sig og erfarer sig selv og de andre på en ny måde. Det er også vigtigt vi møder barnet, så det lærer sig selv at kende. Det sker gennem anerkendelse, nærvær og i samtalens pædagogik, kulturen og mødet med de voksne.

Her lærer barnet egne følelser og holdninger at kende og lærer derved at genkende andre børns følelser. Dette er en vigtig egenskab for både børn og voksne, for at de kan tage udgangspunkt og sætte sig ind i sine kammeraters oplevelser og til at kunne udvikle evne til at læse andres intentioner. Og det sker igennem muligheden for samarbejde.

Den voksne er ansvarlig for gruppens rummelighed og derved den enkeltes mulighed for at blive en del af fælleskab.

Hos insekterne hjælper vi hinanden, så kulturen i afdelingen holdes stabil og genkendelig for børnene. Gennem refleksioner og udveksling af oplevelser, ser vi bag om barnets handlinger og sætter det pædagogiske mål. Vi har stor fokus på at få skabt trykthed, nærvær og ro i afdelingen. Vi er imødekommende og nysgerrige voksne, når der kommer nye børn til, hvilket sikrer et trygt miljø med plads til barnets oplevelser, intentioner og lege.

Når der opstår konflikter, lytter den voksne til barnets motiv og fokuserer på barnets følelser. Vi italesætter oplevelserne for barnet, fremfor at fokusere på det rigtige/forkerte eller hvis skyld/skam det er. Vi yder trøst og forståelse for barnet og guider det til handlemuligheder.

I mødet lærer barnet sig selv at kende og får mulighed for at opbygge indre strukturer.

Herved udvikler barnet moral og forståelse for andre. Og herigennem mulighed for udvikling af selvkontrol.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes alsidige personlige udvikling 5-6 år.

Hos Uglerne vægter vi et læringsmiljø, som fremmer det enkelte barns engagement og deltagelse i rammer, hvor barnet oplever fordybelse, selvrespekt, selvtillid og selvværd. Vi arbejder med at støtte barnet i at udtrykke egne følelser, og i evnen til at håndtere modgang og konflikter.

For os er barnets oplevelse af at have indflydelse på egen hverdag vigtig for dannelses- og demokratiseringsprocessen. Vores rolle er at være én, der deltager nærværende og engageret i børnelivet, og én der sikrer de gode betingelser.

Når vi giver barnet medbestemmelse, oplever det at være betydningsfuldt og dermed medskaber af egne livsbetingelser. Barnet skal opleve at blive støttet i det svære og opleve glæden ved pludselig at kunne mestre.

For eksempel "I de mindre grupper er der ofte mulighed for at barnet kan stå frem og sige sin mening. Her er der mulighed for at kunne udtrykke ønsker og ideer, som kan medtages i de aktiviteter, som vi laver med børnene".

Hos os er vi med til at understøtte barnets interesser, og udvide dets oplevelser.

Alle børn laver lege på deres egne præmisser, og udvikler deres kreativitet. Børnebestemte lege giver mulighed for at udøve selvstændighed, giver selvtillid og mulighed for at fordybe og udvikle legene yderligere. Vi, som voksne, er observatører på børnenes leg, og er tilgængelige for det enkelte barn, hvis der er behov for hjælp eller støtte.

Hos Uglerne arbejder vi med afsæt i barnets perspektiv, og vi møder det enkelte barn samt børnegruppen, der hvor de er, og tilpasser vores pædagogiske praksis herefter.

I samlingsituationen støtter vi børnene til at stå frem, og tro på sig selv. Da samlingsgruppen er bygget op på børnenes deltagelse i et forpligtende børnefællesskab, gør vi hvad vi kan for at understøtte børnene og hjælpe deres selvtillid på vej.

For eksempel "I samlingsgruppen kan det være svært for den enkelte "at være den i fokus". Vi taler med børnene om at "vi er ikke verdensmestre, men øver os i at blive det". Den måde at tænke på er noget børnene har taget til sig, og de siger det ofte gerne selv, når de prøver nye ting af".

Social udvikling

"Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed.

Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 38-39

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.

2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling 0-2 år?

At udvikle sig socialt, kræver at barnet får mulighed for at være en del af et fællesskab og i disse fællesskaber udvikler barnet empati, som er helt grundlæggende for deres sociale handlemuligheder. Relations arbejdet og den tætte tilknytning til barnet er en forudsætning for, at barnet er klar til at indgå i fællesskaber og er tryk i, at være en blandt mange, og derved udvikle sociale kompetencer. For eksempel *"Vi deler derfor børnene op i mindre alderssvarende grupper igennem det meste af dagen, så vi får skabt mest mulig ro og tryghed for børnene, så de oplever, at det er trygt at være en del af fællesskabet og derved kunne udvikle sociale kompetencer"*.

Vi arbejder med pædagogisk organisering omkring alle pædagogiske og praktiske opgaver, så ro og fordybelse bibeholdes.

For eksempel *"Praktiske gøremål som kan vente, bliver gjort når børnene sover, og at der er én voksen, som skifter børnene, mens de andre er ved børnene. Derved oplever barnet nærværende voksne, som er lydhøre og ser barnets signaler og udtryk, og som anerkender og reagerer på barnets behov. Når vi arbejder på denne måde, bliver vi rollemodeller for børnene, så de kan udvikle empati"*.

Opdelingen af de alderssvarende små grupper, giver ro til fordybelse og leg i et trygt og udviklingsskabende miljø. Stuerne er indrettet så der gives plads til leg i mindre børnefællesskaber, så børnene kan fordybe sig i leg, forskellige steder i rummet. Det gør vi ved fysisk at fordele os på stuerne, ved bordene, på gulvet, i dukkekrogen, i gangen og på legepladsen. Der tilbydes aktiviteter og lege forskellige steder, alt afhængig af børnegruppen og børnenes interesser og legeudspil. Børnene oplever derved medindflydelse og demokratisk dannelse, når de ex. er med til at vælge en bestemt bog eller sang i samlingen, eller når deres legeudspil for betydning for legen, og hvor de voksne understøtter barnets initiativ.

De voksne er tæt på børnene, proaktive (foran børnene) guider og vejleder i legen og i relationen. Vi "samler" børnenes opmærksomhed ved at sætte fokus på aktiviteten/legen via deltagelse i legen, inddragelse af børnenes ideer/input og via den tætte relation mellem barnet og den voksne og børnene imellem. Vi ændrer indimellem på læringsmiljøerne efter børnenes initiativ og legens udvikling. Vi justerer os som voksne i relationen til børnene, så også børn i udsatte positioner bliver en fast del af det sociale fællesskab. Det er vores opgave at skabe fællesskaber, med de normer, regler og værdier som er vigtige, for at kunne være i et udviklende fællesskab, men hvor børnene samtidig har mulighed for at udfolde sig på forskellige måder.

Vi arbejder med det cykliske, hvor vores arbejdsform er præget af rytmer, der gentages igen og igen. Regelmæssige, tilbagevendende og genkendelige aktiviteter, lege, rutiner og overgange mellem en aktivitet til en anden, er vigtige for børnene. Vi prioriterer en genkendelig og forudsigelig start på dagen, tydelige overgange og faste rutiner herunder formiddagsmad, samling, frokost og eftermiddagsmad.

At være en del af et fællesskab, er med til at udvikle og styrke det enkelte barns sociale kompetencer, men børnenes deltagelsesmuligheder er afhængige af, hvordan de bliver mødt med alderssvarende aktiviteter, som de kan mestre og anerkendelse fra andre, så de føler sig set og hørt.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling 2-3 år.

I 2-3-års alderen går børnene fra at være optaget af relationen til de voksne, og af det legetøj, som de synes er spændene, til at blive optaget af gode relationer til de andre børn.

Vi støtter barnet i at vente på tur, at dele og forhandle i legen, og øvelsen i at hjælpe hinanden. På den måde hjælpes de til en begyndende forståelse for, hvad der sker inde i de andre børn, og ikke kun i dem selv, og de oplever at få en god ven. Vi er rollemodeller, nærværende og lydhøre over for børnegruppens signaler og behov. På den måde støtter vi børnene i at udvikle positive strategier både i leg med en god ven og ved konflikthåndtering.

Hos os deler vi børnene op i mindre grupper igennem det meste af dagen, for her har vi muligheden for at være proaktive – foran børnene – guide og vejlede, når sociale færdigheder øves i leg og aktiviteter. Når vi har fokus på det trygge børnefællesskab, skabes der mulighed for at øve sig i at være på og stå frem i en lidt større gruppe.

"I en planlagt strukturerede aktivitet, som samlingen synger vi den samme Godmorgen-sang.

Vi sender samtidig en ting rundt og når det enkelte barn modtager tingen, siger barnet sit navn. Alle synger barnets navn, og derefter sender barnet tingen videre til den næste osv. Børnene får mulighed for at vente på tur, øve sig i at stå frem og sige sit navn, sende tingen videre, og holde en fælles opmærksomhed på, at vi synger for hinanden".

For at kunne behandle børn ens, skal de behandles forskelligt, da de er forskellige steder i deres udvikling. Derfor har vi fokus på at møde barnet med forskellige krav og forventninger i zonen til nærmeste udvikling. De voksne er vigtige rollemodeller og guider børnene til at øve sig i dette. Det, vi giver opmærksomhed, giver vi liv, forstået på den måde, at børnene kigger på det, som de voksne gør og siger, spejler sig og kopierer det. Hos os er det de voksnes ansvar at være særligt opmærksom på at italesætte og fremhæve ressourcer og potentialer i alle børn. Når børnene får øjnene op for egne og andres ressourcer og styrker, så oplever de glæden ved at kunne hjælpe andre børn, der ikke kan det samme som en selv. Når vi italesætter barnets hjælpsomhed, når de henter hjælp hos en kammerat til det, som de ved, kammeraten er god til, så anvendes den ressource ind i den demokratiske dannelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling 4 år.

Hos Insekterne vægter vi højt, at børnene, har stor mulighed for at udvikle sig, og at der er plads til alle, trods deres mange forskelligheder.

Vi arbejder dagligt med at udvikle og styrke børnenes kompetencer inden for deres sociale udvikling og for at få skabt respekt for hinanden. Alle skal have mulighed for at føle sig som en del af fællesskabet. Samtidig er der på stuen skabt normer og værdier, der giver plads til at det enkelte barn kan udfolde sig og være helt sin egen.

Vi arbejder i mindre grupper, hvor vi har samme fokus og hvor alle deltager i fælles lege og opgaver. Her kan den voksne hjælpe den enkelte med at blive en del af fællesskabet. Grupperne er faste, strukturen er ens og genkendelig og kravene er tilpasset. Den faste ramme skaber ro, minimerer konkurrencesituationer giver børnene plads til at være iagttagende og til at turde agere på egen hånd. Vi venter på hinanden og stiller forventning til, at alle skal være med. Den voksne italesætter børnenes oplevelser og initiativer og skaber plads til at der arbejdes i forskellige tempi. Vi giver børnene forskellige ansvarsopgaver, hvor de skal samarbejde med hinanden, når de deler madpakker ud eller hjælper til i samlingen.

Kreative materialer og legemiljøer er indrettet, så børnene kan tilgå det selvstændigt.

Rammen læres i gruppen og indenfor denne ramme stilles der i den større gruppe mulighed for at agere på egen hånd.

Insekterne er delt i to samlingsgrupper. Fra tirsdag til torsdag arbejdes der i mindre grupper. Her får børnene styrket deres sociale kompetencer både med sig selv, hinanden og den voksne.

De mindre grupper giver mulighed for et større fokus i arbejdet med barnets sociale udvikling, da der her er mulighed for øget fokus på plads til det enkelte barn og dets følelser. På den måde styrkes og udvikles barnets sociale kompetencer til at håndtere egne følelser og relationen til sine kammerater, hvilke kan skabe en bedre overgang til det større fællesskab.

Ved at blive mødt med forståelse og hjælp fra den voksne, hvor oplevelser og følelser italesættes og får plads, lærer barnet egne og andres grænser at kende.

Noget vi vægter særligt, og som er utrolig vigtig hos os insekterne, er det tætte forældresamarbejde med forældrene omkring deres barn. Det giver nemlig børnene en tryghed i hverdagen, og en følelse af omsorg, som hjælper dem til at kunne udfolde sig og være mere åben.

Vi opfordrer forældre til at komme til os med børnenes fortællinger hjemme. På samme måde fortæller vi om hvordan barnets dag og trivsel er i børnehaven. Vi samarbejder ved at give plads til sjove såvel som triste fortællinger. Børnene kan hjemme fortælle om ting, som vi ikke ser i børnehaven og omvendt. Ved at lytte til hinanden får de voksne bedre indsigt og forståelse for sammenhæng i børnenes hverdag.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling 5-6 år.

Hos Uglerne har vi øje for at relationer er en vigtig del af grundlaget for arbejdet med empati og fællesskaber. Vi har fokus på, hvad børnene og de voksne gør for at andre får en god dag.

Læringsmiljøet hos os er med til at understøtte barnet, så det har mulighed for at udvikle og lære sig empati og sociale relationer i børnefællesskabet. Det empatiske fokus understøttes af den måde, som vi sætter ord på vores handlinger.

For eksempel "Du så lige, at Sofus ikke havde nogen at lege med, hvor var det godt, at du spurgte ham om han ville med i din leg"

Vi ved, at vi er rollemodeller for det sociale samspil, som støtter børnenes sociale udviklingsmuligheder.

Vi vægter at møde barnet med positive forventninger. Børn spejler sig i os, når de skal udvikle gåpåmod og lære at møde omgivelserne og verden med positive forventninger. Derfor er stemninger og relationer voksne imellem et vigtigt pejlemærke for børnenes måde at være sammen på.

For eksempel "I dagligdagen læser vi massagehistorie/taktile historier, dans og yoga, hvor børnene inviteres til omsorgsfuldt at massere hinanden. Her er ligeværd og indlevelse en vigtig del af forståelsen for at kunne sætte sig ind i andres følelser".

Vi prioriterer, at Uglestuen er et godt legested med rum for fantasi og fokus på at lære børn lege sammen. Gennem legen lærer børn at iagttage hinanden, og dermed erfarer de, at legen indeholder både formelle og uformelle regler. Børnene lærer af afkode og afstemme sig efter hinanden, og kan på den måde komme med forskellige udspil til at fastholde legen.

Læringsmiljøet skal derfor være indrettet på en måde, så det indbyder til leg, som kan udfordre og udvikle kreativitet og fantasi, som på den måde kan give hjælp og støtte til relationerne.

For eksempel "Samlingen giver anledning til at børnene lærer at give plads til hinanden, og lytter til hinandens perspektiver. Der bliver her sat ord på andres følelser og tanker. De voksne er med til at give børnene en nuanceret forståelse af deres følelser. Man mærker sig selv, og de behov man har, hvilket gør at man lærer at tilsidesætte ens egne behov, for at give plads til andre. Ved at børnene tilsidesætter sit eget behov på denne måde, dannes der empati hos børnene. Ved at der bliver lyttet til hinanden, og man spørger til hinanden, viser man at man er en god kammerat".

For os er det vigtigt at have blik for de børn, der har svært ved at blive en kompetent og ligeværdig deltagende del af legefællesskabet. Når vi justerer os, som voksne i relationen til barnet, så signalerer vi, at det er okay at være sig selv, og være forskellige.

På den måde lærer barnet sig selv at kende, og lærer at mærke efter egne behov. Når børn kender sig selv, kan de aflæse og give plads til andre. På den måde kan der blive skabt et læringsrum med dybere relationer, hvor børnene forstår hinanden. Børn bliver empatiske af at opleve forskellighed, og bliver bedre til at åbne fællesskabet for andre.

Kommunikation og sprog

"Børns kommunikation og sprog tegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale.

Det centrale for børns sprogtilegnelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. Det er ligeledes centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 40-41

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kommunikation og sprog 0-2 år?

Det lille barn lærer sproget gennem de ting, der foregår i hjemmet, i dagtilbuddet og igennem den kommunikation, der er i barnets omgivelser. Det er derfor vores store opgave at inddrage børnene i hverdagens aktiviteter og hele tiden sætter ord på, fortælle og vise, hvad der sker. I den daglige kommunikation lærer barnet sprogets byggeklodser at kende og begynder selv at kunne eksperimentere med dem. Allerede i den tidlige pludren er barnet optaget af sprogets lyde. For at gøre sprogtræningen legende og sjov for børnene i den tidlige sprogudvikling benytter vi os af sprogværktøjet "Babblerne". Hver figur "taler" sit eget sprog, som bygger på lyden i dens navn. Ved at lytte til måden de "taler" på og gentage og kopiere trænes barnet i sin sproglige udvikling og lydlighed. For eksempel snakker "Babba" babba-sprog og siger "babba baba eller baaaa baaa". Evnen til at adskille lyde er fundamentet, for at kunne tilegne sig sprog. Senere bliver opmærksomheden på lyde væsentlig for barnets udtale. Barnet kommunikerer med hele kroppen og via lyde, og det er meget vigtigt, at vi aflæser børnenes blik, øjenkontakt, pludren og gestik, så vi kan agere på barnets behov og interesse, og efterfølgende sætte ord på det.

Ved at støtte sprog der omtaler og udtrykker følelser, hjælper vi barnet til at forstå egne og andres følelser, reaktioner og behov. Dette kan ses som en forudsætning for empati og konfliktløsning.

For eksempel *"Når barnet falder og bliver ked af det, så sætter vi ord, på det der er sket, hjælper og trøster barnet. Barnet oplever herved at blive forstået og få sat ord på sine følelser"*.

Barnets tilegnelse af ord og begreber styrkes, når barnet får mulighed for at gøre sig konkrete og sanselige erfaringer med omverden.

For eksempel *"Når barnet leger med bamsen, og vi sætter ord på det, barnet gør. "Leger du med den bløde bamse"*

Vi hjælper børnene med at sætte ord på deres følelser, ønsker og behov, så de oplever glæde ved at blive forstået og lyst til at kommunikere"

For eksempel, hvis barnet får sutten af et andet barn, siger vi *"Hvor er Jakob sød, han kom med din sut"*. Når vi sætter ord, på det der sker, på barnets oplevelse og på situationen, så lærer børnene at koble ord på handlinger og følelser. Vi skal lære børnene at kunne udtrykke sig både nonverbalt kropsligt, via ord og være stolt over det.

Vi prioriterer vores daglige samling i alle grupper, hvor den genkendelige start og slut på samlingen giver ro og tryghed for børnene. I samlingen lærer børnene b.l.a. at vente på tur, give og tage, være en blandt mange og få omverdens bevidsthed. I samlingen styrker og skaber vi også rum for den sproglige udvikling. Vi bruger temakufferter og forskellige rekvisitter, som understøtter, og gør det visuelt for børnene. Rim og remser bygger på lydige associationer (vi associerer fra kat til hat via lyden) og det er betydningsfuldt for barnets evne til at kunne skelne lyde.

Ved at arbejde med det man kalder sanseintegrerede aktiviteter, som for eksempel klappe til en remse eller "lege" en sang, inddrages forskellige hjernefunktioner, og det fremmer barnets læring. Derfor har vi altid sange, rim og remser, fagter til sange og forskellige rekvisitter i vores daglige samlinger og børnene lærer derved sproglige rytmer og sange at kende.

Vi bruger bøger/historier til at understøtte vores tema og anvender dialogisk læsning, hvor der lægges vægt på samtalen og på den voksnes evne til at skabe dialog. Børnene inddrages her aktivt i to/flere vejs- samtaler. Vi arbejder med den sproglige opmærksomhed, når vi gennem aktiviteter er med til at rette børnenes opmærksomhed mod at sprogets aspekter udvikles. Interaktioner med mange gentagelser, støtter børnene i tale-lyttepositioner.

Vi har indrettet vores læringsmiljøer med billeder og ord, som understøtter den sproglige udvikling.

Kommunikation og sprog skal ses i en tæt sammenhæng med alle lærerplanstemaerne. At kommunikere med hinanden og bruge sproget er noget der fylder hele barnets dag i Mejemarken. Når vi leger med hinanden, i skiftesituationen, i samlingen, i garderoben, på legepladsen, ved frokosten, når vi putter og tager børn op igen, til eftermiddagsmad, i omsorgssituationerne og i samtalerne med forældrene i aflevering-afhentnings situationer osv.

Vi arbejder på, at børnene begynder at lære at bruge sproget og forstå sproget. At børnene viser i adfærd en begyndende begrebsforståelse og får et større ordforråd.

Vi er opmærksomme på sprogudviklingen for de to/flersprogede børn. Vi har et tværfagligt samarbejde med vores tale/hørerkonsulent i særlige situationer

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kommunikation og sprog 2-3 år

Sproget er i spil uanset, hvad vi laver i løbet af dagen, og en vigtig grundsten for arbejdet med alle 6 læreplanstemaer.

Vi er tydelige rollemodeller for børnene både i den verbale og nonverbale kommunikation, og det prioriteres, at vi ser hinanden i øjnene, og giver tid til svar. På den måde fremmer vi barnets oplevelse af mulighed for dialog.

Vi vægter højt at give børnene forskellige sproglige oplevelser, så vi derigennem rammer børnenes forskellige behov og udviklingstrin. Når vi i Spætteafdelingen arbejder med et tema over en længere periode, kommer vi omkring et emne via mange forskellige aktiviteter i vores arbejde med sproglig udvikling. Vi bruger årstidernes farver, som et værktøj til at komme hele vejen rundt og bruger sproget, som et hjælperedskab til at styrke forståelsen af farver og tale om oplevelser.

"Når vi læser, synger, rimer, ser på billeder, leger, spille, oplever, mærker årstiden, fantaserer og skaber noget omhandlende det samme emne, oplever vi at børnene hurtigere lettere tilegner sig ord"

Hos Spætterne tænker vi læring gennem hele dagen. Vi ved, at læring bedst opnås i hverdagsaktiviteter, hvor børnene erfarer sproget gennem gentagelser og rutiner. Vi skaber et stærkt sprogligt miljø, hvor vi sætter ord på det der sker omkring og i børnene. På den måde opnås et meningsfuldt læringsmiljø.

Vi arbejder ud fra forestillingen om at "fælles vedvarende tænkning" styrker barnets evne til at forstå et ord i en større indholdsmæssig sammenhæng, og baner vejen for et mere nuanceret sprog.

"Barnet spørger: "Hvad skal vi efter samling"? Vi svarer: "Ja, hvad er det vi skal efter samling?"

På den måde udfordrer vi børnenes evner til selv at kunne sætte ord på

At kunne blive en del af et børnefællesskab kræver en god sproglig udvikling, og er døren ind til den gode legerelation. Hos Spætterne har vi fokus på at understøtte den sociale selvhjulpethed hos det enkelte barn, så barnet bliver i stand til at invitere sig selv og andre med i leg og selv bidrage til den gode leg. Vi er rollemodeller, og opmærksomme voksne med et godt overblik over det sociale liv på stuen.

Når vi italesætter de gode ting, som barnet gør, oplever barnet en støtte i at kunne hente og anvende ord fra den voksne til at formulere et svar eller et spørgsmål i leg eller aktiviteter med andre børn.

Vi ser forældre, som en vigtig sparring og samarbejdspartner i barnets sproglige udvikling. Vi kan ikke udvikle børnenes sprog alene. Vi bruger AULA og vægge på stuen til at dokumentere, hvad vi arbejder med, og derigennem får forældrene mulighed for at understøtte den læring, som er i fokus for deres barn i hverdagen.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kommunikation og sprog 4 år.

Hos Insekterne arbejder vi hele tiden med sproget, og vi er meget opmærksomme på den voksnes verbale og nonverbale kommunikation. Vi er rollemodeller, og måden vi kommunikerer på er en af de kompetencer, der hele tiden er i spil.

Sproget bruges hele tiden. Når børnene modtager beskeder fra de voksne, når børnene kommunikerer med hinanden i leg, når vi samles om bordet eller ved samlingen. Begge aktiviteter indeholder vigtig sprogudvikling, når alle børn får ordet og mulighed for at udtrykke sig

Generelt er det et meget vigtigt parameter i børnenes mulighed for at kunne udtrykke sig og føle sig forstået.

Børn udvikler særligt deres sproglige kompetencer gennem samvær, nære relationer til forældre, i fællesskaber med andre børn og det pædagogiske personale. Sproget udvikles hele tiden i en hverdag med fortællinger, planlagte og spontane aktiviteter og oplevelser.

Som pædagoger er vi på stuen bevidste om, at det er os, som er den sproglige rollemodel for børnene. Det nonverbale sprog og tilkendegivelser er lige så gyldige og vigtige, som det talte sprog. Ved at blive mødt på egne følelser knyttes sproget på egne erfaringer og skaber mening. Og ved at få plads til egne initiativer i leg og aktivitet oplever barnet sig set og hørt og forstået, hvilket igen skaber tillid til at turde udtrykke sig. På denne måde har tonen betydning for sprogets udfoldelsesmulighed.

De voksnes indbyrdes samtale og nonverbale kommunikation har på samme måde direkte indflydelse på børnenes tillid til at turde udtrykke sig. Vi vægter at undgå indirekte tale, sarkasme og at tale hen over hovedet på børnene. Samtidigt finder vi det vigtigt, at børnene oplever os voksne samtale om stort

og småt, udtrykke forskelligt og finde enighed. Det tætte forældresamarbejde er med til at skabe den stemning og tryghed, som fordrer en god sproglig udvikling.

Afdelingen er indrettet med læringsmiljøer, der udforsker og åbner op for børnenes naturlige dialog med hinanden og de voksne, hvilket giver og understøtter børnene i deres sprog og gør dem nysgerrige. Der er på stuerne altid fri adgang til, forskellig leg, bøger og kreative materialer som lim, saks, tape, skriveredskaber, papir, genbrugsmaterialer, hvor samtale og dialog opstår spontant mellem børnene, når de sidder sammen.

Legemiljøer er indrettet, så hvor børnene kan interagere med hinanden og få udviklet deres nonverbale og verbale kommunikation, sætninger og ordforråd.

Vi har blik for børnenes forskellige udfordringer i kommunikationen. Det stille barn hjælpes til at deltage og de frembrusende børn hjælpes til at give plads eller få ord på egne følelser.

I vores teaterrum leges historier og temaer. Pludselig kan den stille ven være hende, som kan huske alle replikker i et eventyr. Eller den vilde ven kan finde på en leg med udgangspunkt i en historie.

Vores læringsmiljøer og indretning tager udgangspunkt i at alle skal kunne være med. En leg leges måske af to børn, men vennerne kan sidde i sofaen med en bog og opleve legen på afstand. Eller sidde ved bordet tæt på og høre legens forløb og måske overtage legen senere.

Vi prioriterer i vores samvær med børnene, at børnene oplever nærværende, lyttende og anerkendende voksne, så de oplever tillid og positiv feedback. Vi ser den gode relation, som redskabet for den gode sprogudvikling. For at skabe de optimale vilkår for den gode relation, støtter vi os til de 8 samspilstemaer.

Hver dag øver vi i at modtage kollektive beskeder og udvikle sproget gennem leg og læring.

Ved at gå på opdagelse i børnenes interesser og tage udgangspunkt i deres oplevelser bliver fordybelse og undersøgende virksomhed udgangspunkt for deres sproglige udvikling. Vi læser bøger, finder de dyr vi synger om, læser eventyr, som vi leger mm. Vi læser temabøger og udvikler fællessprog.

På legepladsen mødes ældre og yngre børn og får mulighed for spejle sig i en større sammenhæng.

Rutiner støttes ved billeder og genkendelig struktur. Som når den voksne fortæller at vi skal vaske hænder og der på væggen er billeder, som fortæller hvordan.

Forældrene inddrages ligeledes i det enkelte barns udvikling i kommunikative og sproglige kompetencer og der ydes vejledning og hjælp, hvis der viser sig behov for dette.

Vi har et tæt samarbejde med vores sprogkonsulent og der bliver lavet sprogscreening lige før børnene starter i vores afdeling. Her ses ofte skjulte sammenhænge, som kan være med til at lede os på vej i mødet med barnet og i samarbejdet med forældrene. Forældrenes oplevelser hjemme er vigtige for vores forståelse af barnets udvikling.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kommunikation og sprog 5-6 år.

Børnenes sprog og kommunikationsevner bliver udviklet, når de omgås i nære relationer. Det er både i hjemmet med deres forældre, og det er i institutionen og med det pædagogiske personale.

Hos Uglerne er det vores ansvar, som sproglige rollemodeller, at børnene bliver guidet til at indgå i sociale fællesskaber, som er sprogudviklende for dem.

Kommunikation og sprog er en stor del af det at gå i børnehave, især for at danne relationer og kunne indgå i sociale fællesskaber. Vi har, som personale, stor fokus på at udvikle børnenes sprog, og dermed give dem mulighed for et mere nuanceret sprog.

For eksempel "*Det kunne være i rutinesituationer, som påklædning, toiletbesøg, måltider, målrettede pædagogiske aktiviteter og voksen- og børneinitierede lege*".

Hos os skaber vi mange muligheder for læring og udvikling af aktiviteter, der er med til at understøtte tilegnelsen af sprogforståelse, ordforrådet, udtalen og sætningsdannelse.

For eksempel "Legepladsen er et godt læringsrum for at udvikle børnenes sprog og sociale kompetencer. Læringsmiljøet giver også plads til at give en mere nuanceret forståelse af hverdags sproget, samt at børnene får sat ord på deres følelser".

I dagligdagen præsenterer vi mange sange for børnene, som vi synger i fællesskab. Sangene udvælger vi bevidst ud fra de temaer, der er gennemgående på stuen, men også i forhold til at understøtte børnenes interesser, og spor. Vi griber barnets perspektiv, og inviterer det til at deltage i en given aktivitet.

For eksempel "Hvis der arbejdes med forårstema eller kulturelle højdepunkter (danske traditioner), er det sange, der handler om netop dette. Vi har også fokus på at inddrage rim og remser, for at udfordre børnene. Hos os er humor og et godt grin en vigtig del af dagligdagen".

Hos Uglerne har vi stor fokus på måden det pædagogiske personale henvender sig til børn, da det har en stor betydning for børns sprogudvikling, og hvordan de lærer at modtage beskeder, og hvordan de lærer at forstå sig i forskellige situationer. For eksempel hjælper vi i ord barnet til at få udtrykt den følelse, de har i maven, hvis dagen er svær.

For at give børnene forudsigelighed i hverdagen, bruger vi hver dag tid på at forklare rutinen for, hvordan dagen skal forløbe sig. Børnene er rigtig gode til at huske rutinen, og byder også gerne ind med, hvad vi skal efterfølgende. Den "fælles vedvarende tænkning", hvor vi undres, lytter og hverken fortolker eller mener noget åbner op for børnenes egne ideer og udvider deres tænkefærdigheder i mange situationer.

Legepladsen er læringsrummet, hvor vi aktivt går ind og understøtte dannelsen af relationer på tværs af stuer og aldersgrupper. Flere af børnene på stuen har yngre søskende, som de også møder på legepladsen.

Vi oplever at i samtalen med hinanden får børnene tilegnet sig andre sprog fra hinanden.

Vi arbejder bevidst med refleksion og evaluering i udviklingen af vores læringsmiljøer, så vi gennem didaktiske tiltag har fokus på den gode samtale og sprogudvikling.

Krop, sanser og bevægelse

"Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel.

Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relationsdannelse udgår fra kroppen".

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 42-43

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse 0-2 år?

Barnet oplever omgivelserne gennem indtryk fra sanser og bevægelse. Kroppen spiller derfor en stor rolle for barnet, og er med til at styrke barnets udvikling af motoriske færdigheder, styrke udholdenhed og bevægelighed og dermed styrkes også deres forudsætning for at udvikle sig.

Når vi deler børnene op i mindre alderssvarende grupper, arbejder vi med børnene ift. deres nærmeste udviklingszone, også når vi taler om den motoriske udvikling.

For eksempel "I samlingen bruger vi kroppen, sanserne, peger og sætter begreber på de forskellige kropsdele både via sange, rim og remser og gennem dialogisk læsning".

Stuerne er indrettet med alderssvarende legetøj og mulighed for at styrke den motoriske udvikling i forhold til aldersgruppen. Børnenes grundmotoriske udvikling (krybe, kravle, stå, gå, løbe, hoppe, springe, snurre, trille mf.) er ens for alle, men det er ikke alle børn, der mestrer grundbevægelserne i samme rækkefølge og i samme grad. Det kræver derfor mange gentagelser og god tid til at lade børnene øve sig og fokus på det enkelte barn. Vi samsamarbejder med fysio- og ergoterapeuter, når der vurderes et behov for en særlig indsats og træning.

Vi skal i det daglige understøtte og stimulere grundsanserne. Den taktile sans - berøringssansen bruger vi til at mærke omverden med og genkende overflader. Berøringssansen er essentiel, i forhold til at vi binder os til andre mennesker og føler os elsket og tryk. Det er derfor meget vigtigt, at der er ro til fordybelse, og den tætte kontakt mellem barnet og den voksne, så der opstår en masse muligheder for barnet, for at stimulere deres nysgerrighed og undersøgelsestrang. Når barnet leger, undersøger og mærker/smager på ting, så oplever det lille barn sin verden.

For eksempel "Vi er derfor meget på gulvet i øjenhøjde med børnene, hjælper og opfordrer til at barnet udforsker, undersøger og har en tæt kontakt med den voksne og de andre børn.

Vi bruger også berøringssansen, når vi leger med sand, sten og jord, og når vi giver barnet den fysiske kontakt via kram, trøst, berøring m.m."

Den vestibulære sans/labyrintsans (balancesansen) har stor betydning for vores samlede balance. Hvor befinder vi os i rummet, er vi i bevægelse eller i ro. Det er tyngdekraftens påvirkning (når vi gynger barnet frem og tilbage i vores arme) Vi bruger balancesansen, når vi gynger, bukker os ned og samler legetøj op og laver bevægelse, hvor hovedet kommer ud af sin vante position for eksempel snurrer, svinge, vugge.

"Øen" på Solstuen er oplagt til tumlelege, hvor barnet kan kaste sig ned, trille rundt, øve sig i balance m.m. Det er især de mindste børn, der benytter øen.

Muskel-led-sansen/kinæstetiske sans har betydning for balancen, kropsbevidsthed og muskelspænding. Det styrkes bl.a. via "ase mase" lege, rydde op/dække bord, hoppe, springe, løbe, bære, kravle op og ned m.m. Muskel/led-sansen registrerer spændinger i muskler og sener og bruges til at finjusterer alle bevægelser. Barnet lærer gennem bevægelser, og det kræver tid og mange gentagelser for barnet, at mestre de forskellige udfordringer, og begynde at lære at koordinere forskellige bevægelser og fornemme niveauforskelle. For eksempel, at løfte glasset med præcis så meget kræft, at vandet ikke skvulper over.

Når vi opfordrer børnene, hjælper og guider dem til at blive mere selvhjulpne, har det mange positive indvirkninger i barnets udvikling. Når vi hjælper børnene med at lære at kravle op og ned at trappen til puslebordet og til krybben, i stedet for at bære dem, så får barnet styrket motorikken, oplever glæde ved at bruge kroppen og stolthed ved at kunne mere og mere. Vi arbejder meget bevidst med det fysiske arbejdsmiljø, og undgår unødige løft og uhensigtsmæssige arbejdsstillinger for de voksne.

Vi styrker barnets fin- og grov motoriske udvikling igennem hele dagen.

For eksempel, når vi leger, rydder op, laver praktiske gøremål sammen, deler madpakker ud, lære at spise selv/pincetgreb, spise med gaffel og spise håndmadder.

Gangen/garderoben bruges til leg og bevægelse med bl.a. forskellige køretøjer, bolde, balancebaner, skibet, tunnel til at kravle igennem mm. Vi er dagligt ude på legepladsen, hvor mellem- og store-gruppens børn særligt får mulighed for at udvikle deres motoriske færdigheder. Børnene gynger, køre på motorcykler, hopper, løber, snurre, rutsjer og går på balancebom. Vi har ugentlige ture ud af huset, hvor vi øver udholdenhed, at følges ad/holde i hånden. Vi går bl.a. op til "udekirken" hvor der er gode muligheder for at løbe op og ned ad bakker, kravle op og ned ad høje "trin" m.m.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse 2-3 år?

Børn, der kan selv – skal selv. Vi arbejder fokuseret med SELVHJULPENHED, og børnene opfordres altid til at prøve selv. Børn bliver gode til det, de får lov til at øve sig på, og stolte, når det lykkes. Vi sidder "kærligt på vores hænder", men er altid tæt på, støttende og guidende, når strømmen skal på. Heldigvis er kendetegnet ved de 2-3-årige at de rigtig gerne vil lærer, og vi er opmærksomme på at skabe et læringsmiljø, hvor alle børn tør at eksperimentere med, hvad deres krop kan, og er i stand til at udføre.

Når børnene kender deres krop og sanser bliver de mere kompetente og klædt på til at handle hensigtsmæssigt på de kropslige signaler og fornemmelser, som de møder. I hverdagen taler vi om "det blødende knæ", når et barn har slået sig. Derved sættes ord og forklaring på det, som barnet mærker og ser.

I vores læringsmiljø prioriterer vi fysiske rammer, hvor børnene stimuleres fysisk og sansemæssigt. Når børnene træder ind i et rum, skal de kunne afkode dets stemning og funktion. Vi præsenterer børnene for forskellige aktiviteter, der understøtter deres kropslige og sansemæssige udvikling. Vi har løbecykler, bakke til at løbe op og ned ad, sandkasse og mudderkøkken, hvor børnene har mulighed for at stimulere deres følesans. Vi leger med vand, vi mærker blæsten om efteråret, og vi bruger forskellige materialer som håndmaling, perler, lim glimmer osv.

Vi har en vigtig rolle, som kropslige kulturbærere for børnene. Når vi er fysisk aktive og kropsligt til stede i samværet med børnene, ser de os afprøve forskellige bevægelsesformer, som at være vild og modig på legepladsen eller i ro og fordybet indendørs.

At lære nye færdigheder kræver mange gentagelser, og når den nye færdighed er automatiseret, frigiver det overskud til at tillære sig nye ting. Når barnet selv kan tage sko på, giver det overskud til at hjælpe andre kammerater. Tiltroen til at man er i stand til selv at håndtere verden og dens udfordringer sætter gang i en positiv spiral af involvering, engagement og nysgerrighed, når nye territorier og færdigheder skal erobres.

Forældrene som sparrings- og samarbejdspartnere er en vigtig del af arbejdet med krop, sanser og bevægelse. For at understøtte vores arbejde opfordres de til at bakke op omkring arbejdet med selvhjulpethed, når de sørger for at barnet møder op i tøj, som det kan håndtere og må bevæge sig i

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes krop, sanser og bevægelse 4 år.

Hos Insekterne er bevægelse, som alt andet, et vigtigt element for at børn kan udvikle sig både fysisk og psykisk. Vi ved fra flere studier, at bevægelse og sanseindtryk har stor betydning for, hvordan hjernen udvikles. Hjernen har brug for at blive stimuleret på begge parametre, for at give børnene den bedst mulige ballast motorisk og sanseligt. I hverdagen prioriterer vi at børnene har mulighed for at bevæge

og udfolde sig, fordi de uden at være motorisk begrænsede opnår en positiv selvfølelse og en større lyst til at indgå i fælles lege og andre sociale sammenhæng. Det barn, der kan mestre egen krop, er ikke bange for at udfordre nye bevægelsesmønstre, lærer nyt og udforske de fysiske rammer de er omgivet af.

Hos Insekterne arbejdes der på at indføre faste rutiner, så motoriktræning og sanseindtryk inddrages dagligt.

En af disse rutiner er at komme i tøjet før vi kommer på legepladsen. At klare toiletbesøg efter behov, Vi vasker hænder, venter på tur, finder vores spiseplads og mm. I leg er der stille leg. Vi tegner, leger med perler, klipper, klistrer mv. Her får finmotorikken udfordring og modellervoks eller dej til boller give sanseindtryk. Der bygges, konstrueres, eller der hoppes som Bukkebruse på vores teater scene. Rammerne indrettes, så børnene i videst muligt omfang, kan servicere sig selv. Ting er i børnehøjde og til at komme til.

Udendørs udfoldes og udforskes børnenes motorik og sanselige indtryk, som føle-, høre -og lugtesansen, ved lege, cykling, klatring i træer m.m. Indendørs har vi indrettet alderssvarende legemiljøer, som styrker sanserne og fin-og grovmotorikken. Her klippes, klistres, bages der, og spilles "Bukke Bruse" i vores teaterum, hvor børnene eksperimenterer og grovmotorikken udfordres i rollen, som trold eller ged".

De kendte rammer for de forskellige aktiviteter er med til at skabe ro, tryghed og mulighed for fordybelse og udvikling.

De voksne understøtter børnenes udvikling, ved at være til stede og give vished for at der en som kommer og hjælper ved behov. De voksne byder ind i legen med muligheder og ideer eller holder afstand og signalerer, at vi tror på, at **du kan**. Den voksne er der med en hånd, når barnet bange, hvis trollden kommer op fra sit skjul. Eller er der med sin opmærksomhed og nye ideer efter børnenes behov. En gruppe laver måske yoga sammen med den voksne efter frokost.

Vi har stor fokus på at læringsmiljøet inde som ude er indrettet, så der er mulighed for at børnene gør sig erfaringer med deres krop, og finder ud af hvem de er og hvad de kan.

Vi er i det daglige opmærksomme på, at vi hele tiden skal hjælpe barnet til at udvikles til næste udviklingszone.

Vi er opmærksomme på at børnenes læring omkring egen kunnen understøttes gennem opmuntring og en kærlig hånd i ryggen. Og igennem udfordringer, hvor det er i orden at prøve grænser med egen formåen.

Vi snitter i pinde, klatrer på vores klatrestativ, gemmer os i huler og hopper højt eller fra højder som kilder i maven.

Alt er bevægelse. Det stille projekt, hvor vi ser på små insekter og sanserne skærpes, bliver til bevægelse i den daglige rutine med at se til vores æbletræ, hvor larver har taget bo. Vi mærker spændingen i vores krop, løber måske af begejstring, skuffes når grenen er knækket og skræmmes, hvis der er en bi.

I samtale får børnene brug for sprog til at kunne udtrykke egne følelser og oplevelser. På denne måde knyttes vores temaer sammen med de fysiske muligheder i hverdagen.

Vi arbejder med temaer med naturen som gennemgående holdepunkt. Vi har projekt om følelser, hvor vi læser, tegner og laver teater. Her knyttes den enkeltes oplevelser i naturen, med egen krop og følelser sig direkte til de daglige læringsmiljøer.

Når vi læser om "Teresia som er bange for myrer", ser vi selv på myrer og mærker egne følelser og overkommer måske noget, som er svært. Legepladsen giver mulighed for at eksperimenter med egne grænser. Den gynges, som var svært at komme op på, kan jeg nu stå på og få i gang.

Vi voksne italesætter børnenes oplevelser og udvikling og er med til at give den enkelte tiltro til egen formåen og plads til at øve sig.

De voksenstyrede aktiviteter og afdelingens struktur skaber det rum, hvor barnet trygt og i en kendt ramme kan eksperimenter med egen formåen.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes krop, sanser og bevægelse 5-6 år?

Brug af kroppen, både roligt og aktivt er med til at skabe fysisk og psykisk trivsel for børnene. Når børn bruger kroppen, bliver stort set alle sanser stimuleret på én gang. Ved at de er i bevægelse, om det er gennem aktiv leg eller yoga, så lærer børnene at mærke efter, hvad de synes er behageligt at gøre, og hvad de ikke kan lide. De skaber kropslige erfaringer på denne måde. Vi er aktivt deltagende i aktiviteterne sammen med børnene, og viser glæde for at få børnene med på aktiviteterne. For eksempel *"Når vi holder morgensamling, foregår det først roligt, hvor vi sidder på et mærke på gulvet. Efter at have leget hele morgenen, har børnene godt af at komme ned i gear, så der er fokus på morgensamlingen"*.

Efter morgensamlingen, er der enten yoga eller massage på programmet som en rolig aktivitet, og hvis vi har holdt en lang morgensamling, så vælger vi en aktivitet med lidt mere bevægelse, for at få børnene lidt op i gear igen".

Hos os er der primært fokus på, at kroppen bliver brugt mest udenfor, da børnene har en alder, hvor det forventes at de kan afstemme og regulerer deres krop efter det rum og den aktivitet, som de befinder sig i. For eksempel *"Hvis de vil tumle, løbe, lave kolbøtter etc., så er uderummet det sted, hvor der er mere plads til det, og den naturlige støj, der medfølger"*.

Indendørs hos Uglerne er der gjort plads til at finmotorikken, føle-, høre- og synssansen, samt hjernen bliver udfordret og udviklet.

For eksempel *"På stuen er der mulighed for forskellige aktiviteter, der stimulerer de forskellige sanser. Læringsmiljøet er indrettet på den måde, at der er forskellige små legestationer. Der er et område, hvor man kan lege med magneter, et til at lege bondegård. Der er forskellige legeredskaber som bliver brugt på bordene, som bl.a. hammer med søm og bræt, puslespil, legetøjsdyr etc."*.

Natur, udeliv og science

"Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension.

Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur. "

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 44-45

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med natur, udeliv og science 0-2 år?

Oplevelser i naturen udvikler børn følelsesmæssigt, mentalt og fysisk. Derfor skal vi give børnene mulighed for at opleve glæde ved at være i naturen på forskellige årstider. Vi skal skabe trygge rammer med plads til fordybelse, så børnene oplever, at det er sjovt og dejligt at være i naturen, er trygge ved at færdes i den og viser glæde ved at komme ud. Natur, udeliv og science hænger derfor tæt sammen med de øvrige læreplanstemaer og skal ses i tæt samspil med disse.

Det lille barn skal være tryk i relationen for at være tryk ved at være ude i det store og åbne "uderum". Vi har derfor et mindre legeområde til de helt små børn, som er tilgængeligt direkte fra Solstuen, og som er afskærmet fra resten af legepladsen. Her kan de små "øve sig i" at være ude og mærke vind og vejr, og samtidig være meget tæt på de nære voksne. Vi bruger også barnevognen til at understøtte trykstrangen, så det lille barn er i øjenhøjde, og kan betragte de andre børn oppe fra, og derved opleve tryk og undren ved børnenes leg på afstand.

Alle læreplanstemaerne er tæt forbundet med hinanden. Når vi i samlingen ser ud på vejret, sætter symboler på vejrtavlen, snakker om påklædning og giver dukkerne det rigtige tøj på, så styrker vi barnets personlige og sproglige udvikling og skaber sammenhæng for børnene.

I overgangen fra samlingen til garderobesituationen øver børnene sig på at følges ad, gå i række og holde i hånd. Her får de en kropsfornemmelse ift. hinandens tempo, når der bliver stoppet op, gået fremad eller når barnet trækker i armen for at øge tempoet.

I garderoben bruger vi kroppen og arbejder henimod, at barnet bliver mere og mere selvhjulpent, og barnet får kropslige erfaringer, når tøjet skal af og på. På legepladsen udfordres børnene og får erfaringer med balance, forhindringer, niveauforskelle, rutsje, gyngende, cykle, snurre, kravle over og under m.m. Vi bruger kroppen på alle måder, når vi taler udeliv.

Uderummet er et rum for læring og udvikling, og det er vigtigt, at børnene kan opfatte verden gennem sine sanser (snuse, føle, bevæge sig og smage på omgivelserne) Vi møder børnene i deres undren og undersøgelsestrang og sanseoplevelser er i særlig grad i spil, når vi er i det pædagogiske uderum og leger med sand, sten, jord og vand, og når vi undersøger og ser på krible krable dyr, planter og blomster.

For eksempel har vi flere sansekasser på legepladsen med krydderurter med forskellige dufte, og bærbuske som vi kan smage på, når de er sure/modne. Her kommer årstiderne i spil, og børnene begynder at lære at vente, til det er tid til at høste og spise.

Vi skærper børnenes opmærksomhed, så de begynder at lære konkrete ting om og i naturen. For eksempel fugle, småkryb og forskellige husdyr. Vi bruger ture ud af huset, for at give børnene anderledes oplevelser, end de kan få på vores legeplads. Vi opdager blomster, smådyr og møder forskellige kæledyr på vores vej.

Vi går op bag kirken, og oplever køerne på marken, eller heste på den nærmeste gård. Vi har også en frugtlund i byen, som vi kan besøge og opleve insekter og smage på forskellige frugter.

Børnene skal begynde at lære:

At undre sig, at indsamle, at undersøge og bearbejde, at erfare og at stille nye spørgsmål, og det er den voksnes tilgang og glæde ved naturen, der skal være med til at styrke og understøtte denne læring. Science tilgangen og børnenes matematiske opmærksomhed kommer i spil, når vi i samlingen tæller børnene, kopperne der skal vand i og når vi ser på billeder af børnene - hvem er kommet, hvem mangler vi og ser på rækken af billeder - hvilken er længst m.m.

Når der sættes fokus på, at den ene pind er længere end den anden og når vi triller store og små bolde til hinanden. Når vandpytten fryser til is eller sneen smelter og bliver til vand, hjælper vi børnene med at skærpe deres opmærksomhed og se dette "fænomen", som noget interessant og særligt ved vores natur.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med natur, udeliv og science 2-3 år?

I Spætteafdelingen har vi en ordlyd, som understøtter vores læringsmiljø, når vi udforsker og bevæger os i den natur, som omgiver os. Vi tror på, at "Børn glemmer lettest, hvad de har hørt, mindre let, hvad de har set, men aldrig, hvad de har udført" (Rousseau 1712-1778)

Uderummet hos os bruges i al slags vejr. Her er der skabt rum for leg og læring i og om naturen.

Når børnene på egen hånd eller sammen med vidende og nysgerrige voksne leger, eksperimenterer og udfolder sig kropsligt, skubbes der til deres nysgerrighed omkring den natur eller det uderum, som omgiver dem.

Først og fremmest skal vi skabe tryghedsgivende rammer, når vi bevæger os og lærer i og om uderummet. Vores rolle er, at har vi noget **for** med børnene, er velforberedte, følger barnets spor og viser vejen. Den voksne skal kende sine fobier og begrænsninger, og være den trygge base, så vi stiller de rigtige spørgsmål og udvider barnets tankefærdigheder.

For eksempel "*Når vi på tur rundt i vores nærområde stopper op og taler og giver viden om de dyr, vi møder, eller om de blomster, vi ser*".

Med den alder vores børn har er det helt naturligt, at de bruger deres fantasi og identificere sig med dyr, planter og naturfænomener. De oplever en forbundethed med naturen, når de giver mariehønen menneskelige egenskaber, som når der tales til den og "Den flyver op, og beder om godt vejr" eller når "skyen græder i regnvejr". En magisk oplevelse, som kan give et sug i maven.

Hos Spætterne italesætter, observere og mærker vi kropsligt naturens fænomener gennem arbejdet med vores årshjul og årstidernes skiften. Vi trækker naturen ind på stuen, og taler om den til samling. Her har vi fokus på at kunne beskrive vejret, taler om årstiden, hvad vi kan se, og hvad der sker i naturen.

Vi har fokus på før matematiske begreber som stor/lille, kold/varm, tung/let og blød/hård. På den måde understøtter vi børnenes mulighed for at kunne sætte ord på, hvad de ser og mærker.

Vi har indrettet et udekøkken for at understøtte og stimulerer kreativitet, fantasi og evne til at tænke innovativt. Her er der plads til fortolkning, når smat bliver forvandlet til mad og kager og dekoreret i forhold til årstidens "tilbud". Når maden tilberedes, eksperimenteres med jord og vand, vægt, måleforhold og konsistens. Tankeprocesser igangsættes, og understøtter dialogen mellem børn og voksne om årsag, virkning og sammenhæng. Udemiljøet understøtter her et socialt rum, hvor børnene iagttager, deler og afstemmer sig, og bliver nysgerrige på, hvordan andre eksperimenterer.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med natur, udeliv og science 4 år?

Hos Insekterne arbejder vi kontinuerligt med stor fokus på natur, udeliv og science. Naturen har i børnehavealderen både en følelsesmæssig, kropslig, social og en kognitiv dimension.

Derfor vægter vi uderummet, som et vigtigt læringsmiljø, og vi prioriterer at få børnene ud i naturen.

For os er naturen et læringsrum, hvor børnene kan eksperimenterer og gøre sig erfaringer med naturen, være nysgerrige og undersøgende. Her får de udviklet deres sanser via egne førstehånds oplevelser, med egen krop og forskellige elementer. De mærker egne behov og kunnen og må tilpasse sig omgivelsernes rammer.

Børnene gør her sig erfaringer med "Jeg vil op, hvordan holder jeg balancen. Vand er sjovt, nu bliver jeg

våd og kold. Jeg må have en trøje på. Osv." I takt med barnets erfaringer i naturen skabes erfaringer med egen krop og kunnen, hvilket styrker barnet mod og evne til at udfordre nye behov.

Når vi inddrager ude liv og naturen styrkes barnets kompetencer i at færdes trygt i det åbne rum. Ligeledes styrkes deres legemuligheder og oplevelser i og med naturen, når de snuser, føler, og bevæger sig sammen med andre børn.

Når vi hos Insekterne har et læreplanstema om "Krible, krabledyr" og har vi til samling fokus på samtalen om insekter, (hvor de kommer fra og hvad de kan), vejret (hvordan er vejret i dag) og blomster (hvad de hedder og hvor de gro). Vi har særligt fokus på at komme ud i naturen (skoven og kirkens stykke natur), hvor de kan få lov at analysere og finde de insekter og blomster, som vi har talt om til samling. Vi arbejder med, hvordan man færder sig i naturen - at man ikke skal slå dyrene ihjel, plukke blomster som ikke er klar eller bare smide sit skrald. Vi skærper børnenes opmærksomhed ved at være tæt på børnene, proaktive (foran børnene) og vi guider og vejleder børnene, når vi møder forskellige insekter og blomster på vores vej, og i hverdagen på legepladsen.

De voksne ved, at oplevelser i naturen udvikler børn følelsesmæssigt, mentalt og fysisk, og derfor vægter vi børnenes mulighed for at opleve glæde ved at være i naturen på forskellige årstider. Vi inddrager naturen i børnenes hverdag, når vi er ude på børnehavens legeplads, hvilket er det trygge, kendte og afgrænsede rum.

De mindre legestationer er betydningsfulde for børnenes leg, og kan bruges med forskellige forbehold, og børnene skal ikke afgrænse sig. Der er højt til loftet, der kan råbes, synges og kroppen kan udfolde sig mere frit.

Naturen åbner mulighed for igangsættelse af fantasien og kreativiteten.

Hos Insekterne har vi en særlig fokus på at de voksne er til rådighed, også når børnene leger selv. Vi er det støttende stillads, som kommer med gode ideer til videreudvikling af børnenes leg. Når de bruger gyngen, som sørøverskib, og træerne, som udkigstårn, kan vi hjælpe med at lave et sørøverkort, så børnene på den måde videreudvikler legen i uderummet".

Vi arbejder med børnenes begyndende matematiske forståelse, når vi tæller børnene til samling, ser på det, der er større og mindre, langt og kort og tungt og let. Indenfor bruger vi science på mange forskellige måder, nogle gange i form af lystavler med geometriske former og farver til at bygge, sammenligne og formgenkende med.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med natur, udeliv og science 5-6 år?

Naturen er et vigtigt redskab i forbindelse med børns udvikling og trivsel. Hos os er naturen et vigtigt læringsmiljø, hvor barnet sammen med voksne kan være nysgerrige, undersøgende og undres over oplevelser i naturen. Vi går foran børnene, når vi viser børnene, hvordan naturen behandles på en fornuftig måde.

For eksempel "*Hvordan skal vi være forsigtige med de dyr, som vi møder i naturen*".

Vi bruger dialogen og undres sammen, når vi taler om snegle, forskellige fuglearter, bladtyper, edderkopper osv. Det er børnenes interesser, nysgerrighed og undren, der bliver taget i betragtning, og de voksne understøtter og udvider børnenes horisont gennem dialog. Derigennem nuanceres deres forståelse og viden. Dog byder vi voksne også ind med ting, som vi synes er vigtige, og som pirrer børnenes optagethed.

For eksempel "*Vi sår frø hos børnene ved at tale om fugle og bruger elementer som hjemmelavede fuglekort, som inspirerer dem til at gå på egen opdagelse i naturen*".

Vi strukturerer dagligdagen ud fra, at der er masser af tid udendørs til opdagelse og undren. Samtidig er der også er plads til gåture rundt i byen, som så bliver en sammenhængende del af læringsmiljøet. På vores gåture i nærmiljøet undersøger vi bl.a. skovbundens dyreliv, kigger på forskellige blade/blomster, tæller fliser på fortovet – alle disse ting er med til at danne børnene. Deres sanser kommer i spil, og

med understøttelse fra os, lærer de at have respekt for naturen. Miljøet spiller en god rolle i forbindelse med, at børnene opholder sig i naturen. Vi snakker med børnene om, hvordan man anvender naturens midler.

For eksempel *"Hvad sker der, når man putter forskellige frø i jord, og ser dem vokse. Hvordan bliver planter påvirket af tilsætning af vand, og mangel på vand. Genanvendelighed er et godt nøgleord i denne sammenhæng"*.

Udeliv er lig med sanseoplevelser. Her er der plads til at fantasien bliver sat på spil, og der er rigeligt med mulighed for fordybelse. Legepladsen er et godt sted, hvor der er små legestationer, som kan bruges i forskellige sammenhænge. Udelivet giver også mulighed for at der ikke bliver sat begrænsning på stemmerne fordi der er højt til loftet. Kroppen bliver sat i spil. Kreativiteten bliver udfordret, og naturens redskaber får pludselig ny mening.

For eksempel *"En pind kan nu være blevet til en tryllestav eller et kosteskift"*.

Sciencetilgangen kan bruges på den måde, at man inddrager naturen til at lave eksperimenter med børnene. En begyndende matematisk opmærksomhed dannes også ved hjælp af sciencetilgangen. Børnenes tidligere erfaringer bliver taget med, og dermed udvidet og udfordret. Det er vores ansvar at sørge for at udvide børnenes horisont og understøtte børnenes egne ideer.

For eksempel *"En figur falder til jorden ved hjælp af tyngdekraften. Når der bliver fjernet vand på legepladsen, og hvordan vandet kun løber nedad"*

Når vi er på legepladsen, er der god mulighed for børneinitieret leg. Her udvikler de deres kreative evner, og udnytter legepladsens mange muligheder for forskellige lege. Når der er mulighed for det, tager vi en gåtur rundt i byen, og ser hvor børnene i byen bor. Vi fokuserer meget på "hvem er jeg, hvor kommer jeg fra". Mens vi er på gåtur, bliver der snakket om naturen, og hvordan man behandler den. Hvis børnene finder noget interessant på jorden, stopper vi gerne op og snakker om det.

Kultur, æstetik og fællesskab

"Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet.

Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 46-47

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab 0-2 år?

Kultur er sanselige erfaringer og oplevelser og i æstetisk sammenhæng er sanseligheden det, der skaber mening. Det vil sige, at noget kan være meningsfuldt uden at være korrekt og give mening, og jo mere børnenes interesser kan forfølges, des mere vil de lære. Det handler om det sanselige og skabende i hverdagen og om de kulturelle værdier og normer herunder fællesskab og traditioner.

Det lille barns gentagende udforskning med genstande, materialer eller kropslige udfoldelse giver nye erfaringer og færdigheder. Det pædagogiske læringsmiljø skal derfor understøtte, at børnene kan få æstetiske oplevelser med kunst (Billedbøger, musik, sang, film, dans, historiefortællinger osv.) både som iagttagere og udøver, og børnene skal have mulighed for at udtrykke sig via udtryksformer (tegne, male, bygge, fortælle, musik, teater, sang og bevægelse)

For eksempel *"I vores samlinger bruger vi mange rekvisitter til vores sange, og vi lader ofte børnene optræde og "være på" overfor de andre børn, som er tilskuere. Vi spiller teater til sange og historier. Vi bruger medier i det pædagogiske arbejde. iPads til at vise børnene billeder af hverdagen, deres venner og dem selv. Vi hører også musik, og lærer nye sange og danse"*

Barnet skal både have indtryk og udtryk. Æstetiske indtryk giver barnet mulighed for at dele, spejle sig i og fortolke egne og andres oplevelser, følelser og ageren. Æstetiske indtryk har en kropslig dimension som kropslige fornemmelser og oplevelser. Det kan være spænding i kroppen, når de hører en spændende fortælling.

For eksempel *"Når vi laver teater om de tre Bukke Bruse, så vil børnene "mærke" fortællingen på forskellige måder. Nogle af børnene synes, det er sjovt og spændende, når trolden springer op på broen og er sur og gal, og de mærker forventningens glæde og spænding i kroppen. Andre bliver forskrækket, og synes han er lidt for farlig og mærker en mere "nervøs" spænding i kroppen"*

Æstetiske udtryk giver barnet mulighed for at udtrykke egen lyst, kreativitet, improvisation og aktive deltagelse. Her indgår nysgerrighed, sansning, leg og fantasi.

For eksempel *"Når børnene uopfordret begynder at danse og tager hinanden i hånden, når de lytter til musik.*

Når barnet stopper op og iagttagere en regnorm, når barnet fordyber sig i en tegning eller når legeindkøbskurven sættes på hovedet, og barnet bruger den som hat"

Et måltid er et udtryk for fællesskab, en situation, hvor man er samlet. Det er både en social og en kulturel ramme, og rammerne kan være lige så vigtige for det gode måltid, som maden er. Selvom børnene spiser hver deres madpakke, er der stadig tale om et fælles måltid, når man spiser det i fællesskab. Vi vægter måltidet og fællesskabet omkring det meget højt. Vi spiser altid frokost sammen, ser hvem, der er kommet, børnene skiftes til at dele madpakker ud og sige værsgo til at spise. Vi sidder sammen ved bordet, og den voksne har sit fokus på børnene og på dialogen og kontakten, så børnene oplever det hyggeligt, kan holde fokus på maden og på samværet/fællesskabet ved bordet.

Vi prioriterer vores traditioner og højtider i 0-2 års afdelingen. Vi holder fastelavn, hvor vi slår katten af tønden og der bliver malet fastelavnstønder for den lokale idrætsforening. Påske afholdes for hele huset, Sankt Hans med fælles bålarrangement, og Mejemarkens fødselsdag med fælleslege ved flagstangen.

Når vi arbejder med vores traditioner, holder vi fællessamling for alle børn på Sol- og Månestuen.

Vi viser børnene en forestilling. Ved juletid er det forestillingen *"På loftet sidder nissen"*, og vi synger i fællesskab, de sange, der hører sig til julen.

Sommerfest i Mejemarken, hvor forældrene kommer og er med til forskellige aktiviteter. Vi holder Julestue med bagning, klippeværksted, juledekorationer og vi hygger sammen med æbleskiver. De kommende skolebørn går Sankta Lucia optog, og vi går til julegudstjeneste i Ørslev kirke. Julehygge med risengrød til nissen og teater eller anden "underholdning". Når de andre afdelinger optræder med teater, bliver vi inviteret til deres forestilling.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab 2-3 år?

Hos os er kultur, æstetik og fællesskab et bærende tema, igennem mange af vores aktiviteter.

Vi er rollemodeller og de valg, som vi træffer i læringsmiljøet omkring barnet, er med til at danne børnene, som mennesker og som demokratiske samfundsborgere.

Vi gør meget ud af at møde **alle børn** omsorgsfuldt og nysgerrigt uanset børnenes kulturelle baggrunde, og vores fokus er at skabe en stærk fælles kultur med normer og værdier, der gør det trygt og stimulerende at være barn hos Spætterne.

Hos os er kultur den måde, vi mødes på, taler sammen på, hvordan en samling foregår, og hvilke sange eller sanglege, der vælges. Det kan også være det første møde med andre kulturer, andres måder at leve på og være familie på, samt de værdier, som vi alle bringer ind i fællesskabet.

"Ved juletid føres børnene ind i en verden, hvor nisser er nogen, der dukker op til jul og farver mælken grøn. En magisk oplevelse, som fører børnene ind juletraditioner, som de måske selv vil bringe videre til deres egne børn engang".

I vores læringsmiljø vægter vi at skabe en fælles referenceramme for alle børn – uanset hvilken baggrund børnene har, så de i deres relations dannelse har samme udgangspunkt.

Igennem kreativ udfoldelse, skabes der ro, sansning og fordybelse og lige deltagelsesmuligheder for alle børn. Vi præsenterer alle børn for dialogisk læsning/bøger, og kreative aktiviteter, sanglege, fagtesange mm, som inspiration til fordybelse, undersøgelse, kreativitet og æstetisk indtryk.

Vi arbejder fokuseret med at skabe et fysisk og psykisk læringsmiljø, som tydelig signalerer vores tema, hvor børnene inspireres til spontant at anvende det, vi har vist dem.

"Når børnene genoplever og leger samlingen med magneter, som puder, og synger alle sange og anvender de remedier, som vi også anvender, på deres egen måde".

Gennem tematiserede aktiviteter anvender vi forskellige kreative udtryksformer, redskaber, materialer og remedier. Når børn og voksne sidder sammen om bordet og tegner, maler, klipper, klistrer og limer, så stimuleres sanserne, og barnet oplever glæden ved at kunne udtrykke sig æstetisk. Omkring bordet har vi øje og øre for, hvad børnene er optagede af. Vi følger deres spor, og understøtter deres tænke og fortælleevne, når vi bevidst lytter og lader samtalen foregå på barnets præmisser og ud fra barnets perspektiv. Vi inspireres af hinanden.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab 4 år?

Hos Insekterne ved vi, at børns forståelse af egen kultur og værdier er med til at skabe respekt for andres.

Vi er bevidste om at skabe en kultur, hvor der er plads til alle. Og hvor børnenes fælles forståelse for dagens gang og projekternes indhold er omdrejningspunktet for leg og kreativ udfoldelse.

Kulturen og værdierne er det børnene ser. De voksne er ansvarlige for kulturen og er rollemodeller for børnene. Vores opgave er at give plads og være åben overfor alle de forskellige kulturer, der kan forekomme på stuen og inddrage forældrenes viden. - Dette gælder både i traditioner, sprog, udtryk m.m.

Man forbinder ofte børn og kultur med de 3`ker som: Kultur for børn, kultur med børn og kultur af bør. Vores læringsmiljøer skal derfor være med til at udvikle børnenes forståelser af egne værdier og give plads til alle. Miljøerne skal give bred mulighed for at udfolde egen kreativitet og få nye oplevelser

med sine kammerater. Sammen med børnene skaber vi et æstetisk miljø, når vi udstiller deres kunst, og sammen inddrages de i hinandens kunst. Vi er meget opmærksomme på at vores legemiljøer fremstår æstetisk, og vi inddrager børnene som medansvarlige herfor.

I Insektafdelingen arbejder vi med de forskellige traditioner, der forekommer i den danske kultur året rundt. På udtryks og indtryks dimension, har vi fokus på, at børnene skaber og eksperimenterer, samt er nysgerrige og udviser lyst til deltagelse.

Vores rolle er at åbne blikket for og iagttagelse de æstetiske og kulturelle erfaringer, som børn hele tiden er i gang med at gøre sig. Det stiller krav til os om at være modige og turde lade situationen udvikle sig i dialog med barnet, så vi sammen udforsker oplevelsen. Dette gøres blandt andet ved at lade børnene møde forskellige kunstarter og æstetiske indtryk. Ved at lade børnenes interesser og tempoer smitte af i processen og give tid til at fordybe os i hvad som opstår.

Vi har fokus på egne følelser, og hvordan man kan udtrykke sig. Et emne om følelser kan som et eventyr folde sig ud og bearbejdes via teater, musik, tegning, historiefortælling mm. Emnerne arbejder vi bredt med, så alle udtryksformer kommer i spil. De voksne skaber oplevelser for børnene igennem historie fortælling, teater, søgning på nettet, sang og bevægelse.

Et emne som forår, kan være afsættet til at arbejde med et eventyr. Fx De tre Bukke Bruse, hvor dyrene går på græs om foråret. Til samling taler vi måske om årets gang, vejret og hvad vi skal i dag. I teaterrummet kan der arbejdes med eventyret, med roller og kulisser eller dukketeater. I køkkenet kan der laves stangdukker eller malerier i vores kreative værksted. På stuerne læses der måske om trolde, om Lillebjørn der vågner af sin vintersøvn eller Følelses Monstre. Eller der laves en tur ud og se på foråret i vores nærområde. Legemiljøerne ændrer sig sammen med vores arbejde. De voksne indretter nye legeområder og finder remedier, som passer til temaerne vi arbejder med.

Vi er særligt opmærksomme på at møde hinanden i en anerkendende tone og skabe en overskuelig ramme med plads til det enkelte barns følelser og behov. Vi ser børnene overføre de oplevelser de har fra vores temaer til deres legekultur. Derfor vægter vi højt at alle børn får mulighed for at arbejde med det samme emne.

Pædagog

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab 5-6 år?

Hos Uglerne er de voksne opmærksomme på at følge og understøtte børnenes spor i udfoldelsen af kreativitet og fantasi, og derved give plads til æstetiske udfoldelser. Der skal være plads til fordybelse og eksperimenter på børnenes præmisser. Hos os er det æstetiske læringsmiljø indrettet på en måde, så der er plads til, at børnene selv kan gå på opdagelse, og forme deres kreative udtryk.

For eksempel "*Når børnene sidder sammen omkring tegnebordet, er det primære ikke altid produktet. For børnene er det en social beskæftigelse, som de bruger til at bekræfte deres venskab. Tegner de prinsesser er deres tanker og forestillinger omdrejningspunktet for den fælles kommunikation, når de lader sig, inspirerer af andre og tegner*"

I vores hus er der mulighed for at udforske mange forskellige kulturer, da hvert barn bærer en egen kultur med hjemmefra. Som voksne sætter vi rammen for den fælles dialog om forskellige kulturer, og vores udgangspunkt er at **møde alle børn** omsorgsfuldt og nysgerrigt uanset børnenes kulturelle baggrunde. Børnene får mulighed for at se nye sider af sig selv og deres legekammerater. Vi skaber muligheder for at børnene kan udtrykke sig på forskellige måder.

For eksempel "*Vores læringsmiljø er indrettet med legetøj og ting, som er passende til aldersgruppen på stuen. Der er rig mulighed for at tegne med farveblyanter eller tuscher, lege med perler, klippe/klistre, og meget andet. Igennem leg i dukkekrogen åbnes der mulighed for at børnene få et indblik i de andre børns/familiers ritualer, familiestruktur, rutiner, traditioner m.m.*"

Hos Uglerne arbejder vi med fokus på kreativitet og fantasi, da giver en større mulighed for indtryk og udtryk i det æstetiske læringsmiljø. Børnene udtrykker sig gennem f.eks. tegning, male, perleplader (farverne kan udtrykke forskellige følelser), musik, etc. Ved at de udtrykker sig på denne måde, er det med til også at give forskellige indtryk. Hvis der bliver læst en historie, kan det give en bestemt følelse hos børnene. De mærker spændingen, eller hvis der er en trist hændelse, mærker de tristheden. Børnene spejler sig i hinanden og deres oplevelser. På den måde får man også skabt empati for hinanden.

Hos Uglerne er de voksne opmærksomme på at børnene kender egen kulturer, men også får viden om forskellige kulturer og traditioner, der er repræsenteret blandt børnene. Vi har fokus på danske traditioner, og er nysgerrige på den måde, vi fejrer vores traditioner på. Vi lægger vægt på at italesætte forskelle og ligheder, der er mellem kulturer og traditioner. For eksempel hvorfor spiser vi, som vi gør eller hvordan vores levevilkår er forskellige efter, hvor vi bor i verden.

Denne læreplan er udarbejdet gennem utallige demokratiske processer og et fantastisk samarbejde mellem ledelse og medarbejdere i Børnehuset Mejemarken i perioden fra februar 2019 til juni 2020. Den er evalueret i 2022.

Pædagog - Lis Kappel

Pædagogmedhjælper - Bente Larsen

Pædagogmedhjælper - Lykke Christiansen

Pædagog - Èva Munk

Pædagog – Sandra Andersen.

Pædagog - Cecilie Stilhoff Hansen

Pædagog – Cecilie Boye

Pædagog - Sussi Bak Jørgensen

Pædagog - Birgitte Valentin

Pædagog – Signe Kähler.

Pædagogmedhjælper - Pia Basballe

Pædagog - Marianne Hollender

Pædagog - Linda Højholdt Strandby

Pædagog – Tanja Jørgensen

Pædagog - Marlene Christensen

Pædagogmedhjælper – Natasja Aastrøm

Pædagogmedhjælper – Dennis Hedegaard.

Pædagogmedhjælper – Hanne Andersen

Leder - Susanne Hansen – der også har fungeret som redaktør på opgaven.

*Stor tak til alle husets medarbejdere for stort engagement,
når der har skulle tænkes store tanker.*